

גמרא סדורה

מסכת

פסחים

פרק: ב' - "כָּל שְׁעָה"

דפים - כא. - לא.

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה'"

י' אב תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת פסחים פרק ב' - "כָּל שְׁעָה"

64. כא, א

רש"י

מתני'

כל שעה שמותר לאכול מאכיל.
לדוקייה איצטריך דתידוק הא
משעה שאינו מותר לאכול אינו
מותר להאכיל:
ולא יסיק בו תנור וכירים.
בגמרא פריך פשיטא הא נמי
הנאה היא:

גמ'

כל שעה שאוכל מאכיל מבעי
ליה. אבל השתא דנקט לה בתרי
לישני משמע דאתרי גברי קאי
והא ליכא למימר דהכי קאמר
כל שעה שמותר לאכול מן
התורה מאכיל אפילו מדרבנן
ותיתוקם אליבא דר' יהודה
דהא איכא שש דמותר לאכול
מן התורה ואסור להאכיל
לדברי הכל:

אלא הכי קאמר כל שעה. שיש
היתר לשום אדם לאכול מאכיל
אף האסור לאכול לבהמתו כו':

משנה

כָּל שְׁעָה שְׁמוּתָהּ לְאָכּוֹל:
מֵאֲכִיל לְבִהְמָה לְחַיָּה וְלַעוֹפוֹת,
וּמוֹכֵר לְגוֹי,
וּמוֹתֵר בְּהִנְאָתוֹ.

עֶבֶר זְמַנּוֹ:
אָסוּר בְּהִנְאָתוֹ,
וְלֹא יִסִּיק בּוֹ תֵּנּוֹר וְכִירִים.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
אֵין בִּיעוֹר חֶמֶץ אֶלָּא שְׂרִיפָה.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים:
אֵף מִפְּרֵד וְזוֹרָה לְרוּחַ אוֹ מִטִּיל לַיִם.

גמרא

"כָּל שְׁעָה שְׁמוּתָהּ לְאָכּוֹל מֵאֲכִיל",
הא: כָּל שְׁעָה שְׁאֵינוֹ מוֹתֵר לְאָכּוֹל - אֵינוֹ מֵאֲכִיל.
לִימָא מִתְּנִיתִין דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה?
דְּאֵי רַבִּי יְהוּדָה, הָא אֵיכָא חֶמֶשׁ דְּאֵינוֹ אוֹכֵל, וּמֵאֲכִיל.
דִּתְנִין:

"רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:
אוֹכְלִין - כָּל חֶמֶשׁ,
וְשׁוֹרְפִין - בְּתַחֲלַת שָׁשׁ.
וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
אוֹכְלִין - כָּל אַרְבַּע,
וְתוֹלִין - כָּל חֶמֶשׁ,
וְשׁוֹרְפִין - בְּתַחֲלַת שָׁשׁ!"

וְאֵלָּא מֵאִי רַבִּי מֵאִיר הִיא?!
הא "כָּל שְׁעָה שְׁמוּתָהּ לְאָכּוֹל מֵאֲכִיל" - 'כָּל שְׁעָה שְׁאֵוֹכֵל מֵאֲכִיל' מִיבְּעֵי לִיה!

אָמַר רַבָּה בַּר עוּלָא:
מִתְּנִיתִין רַבִּין גַּמְלִיאֵל הִיא.
דִּתְנִין:

"רַבִּין גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
חוֹלִין - נְאֻכְלִין כָּל אַרְבַּע,
תְּרוּמָה - כָּל חֶמֶשׁ,
וְשׁוֹרְפִין - בְּתַחֲלַת שָׁשׁ."

וְהִכִּי קָאָמַר:
כָּל שְׁעָה שְׁמוּתָהּ לְאָכּוֹל כִּהְוֵן בְּתְרוּמָה, יִשְׂרָאֵל מֵאֲכִיל חוֹלִין לְבִהְמָה לְחַיָּה וְלַעוֹפוֹת.

65. כא, א-ב

רס"י

בהמה אי משיירא חזי ליה. שאין דרכה להצניע אבל חיה כגון חולדה ונמיה וחתול דרכן להצניע:

ואי תנא חיה. הוה אמינא היא עדיפא משום דאי משיירא מצנעא לה ולא עבר עליה בבל יראה:

ולאו אדעתיה. לבטלו קודם שיבוא הפסח דקסברי מצוה עליו לבערו מן העולם ולא שיהא קיים:

ר' יהודה אומר כותח. נותנין בו פירורי לחם ואסור משום חמץ: **שלשים יום.** דס"ל כבי"ש וזה אינו נאכל מהר שאין אוכלין אותו אלא מטבילין בו והני שלשים יום משעה שחל עליו חובת ביעור מששואלין בהלכות הפסח:

ומותר בהנאתו. קס"ד אשעה שמותר לאכול קאי:

פשיטא. דהא אמרת מאכיל ומוכר היינו הנאה:

לא צריכא כו'. והאי מותר אלאחר זמן קאי וכגון שחרכו באור יפה קודם זמנו שבטל טעמו ומראיתו עבר זמנו אסור בהנאה לשעות דרבנן הי"ג ולא גרסי פשיטא דהא אפי' בפסח איצטריך לאשמעי' דהא איכא רבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה כל שבעה לקמן:

לשעות דרבנן. כלומר האי זמנו זמן אכילתו משמע ואפילו שעה ששית שאין איסורו אלא מדרבנן הוי אסור אף בהנאה:

["מאכיל לבהמה לחיה ולעופות"].

למה לי למיתנא "בהמה",
למה לי למיתנא "חיה"?

צריכא.

דאי תנא: "בהמה" דאי משיירא חזי לה, אבל "חיה" דאי משיירא קמצנעא לה - אימא לא. ואי תנא: "חיה" משום דאי משיירא מיהת מצנעא - אבל "בהמה" זימנין דמשיירא, ולא מסיק אדעתיה, וקאי עליה ב"בל יראה ובל ימצא" - אימא לא. צריכא.

"עופות" למה לי?

אידי דתנא "בהמה וחיה", תנא נמי "עופות".

"מוכרו לגוי".

פשיטא!

לאפוקי מהאי תנא,

דתניא:

"בית שמאי אומרים:

לא ימכור אדם חמצו לגוי, אלא אם כן יודע בו שיכלה קודם פסח.

ובית הלל אומרים:

כל שעה שמוותר לאכול מותר אף למכור.

"רבי יהודה בן בתירא אומר:

ביתא, וכל מיני בנותח - אסור למכור לשלשים יום קודם לפסח".

"ומותר בהנאה".

פשיטא!

לא, צריכא, שחרכו קודם זמנו.

וקא משמע לן: כדרבא,

דאמר רבא:

חרכו קודם זמנו - מותר בהנאה, אפילו לאחר זמנו.

"עבר זמנו - אסור בהנאתו".

פשיטא!

לא, צריכא לשעות דרבנן.

רש"י

משש שעות. על כרחך מתחלת שש משמע דאי לאחר שש דאסור מדאורייתא מאי אתא לאשמעינן פשיטא דאין מקדשין באיסורי הנאה:
חיטי קורדניתא. קשות הן ואפ"ה אם באו לחשש חמץ כגון שנפלו עליהן מים אסור:
פשיטא. דהא אמרת אסור בהנאתו:

דאמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רבי יוחנן:
המקדש משיש שעות ולמעלה,
אפילו בחיטי קורדניתא,
אין חוששין לקדושין.

"ולא יסיק בו תנור וכירים".

פשיטא!

לא, צריכא לרבי יהודה,
דאמר: אין ביעור חמץ אלא שריפה.
סלקא דעתך אמינא: הואיל ואמר רבי יהודה מצותו בשריפה,
בהדי דקא שריף ליה ליתנהי מיניה,
קא משמע לן.

66. כא, ב

רפ"י

לא יאכל. מדקרינא לא יאכל משמע לא יהא בו היתר המביא לידי שום אכילה וסתם הנאות לידי אכילה הם באות שלוקח בדמים דבר מאכל:

עד שיפרוט לך הכתוב בו. היתר הנאה כדרך שפרט לך בנבלה שלא היה כתוב בה אלא לא תאכלו והוצרך להתירה בהנאה כדכתיב או מכור לנכרי לגר בנתינה לנכרי במכירה לא גרסינן אלא ה"ג כדרך שפרט לך בנבלה דתניא וכו':

ת"ל לגר תתננה ואכלה או מכור. דרוש ליה אגר וכן גבי לנכרי נמי דרוש תתננה ואכלה או מכור לנכרי:

דברים ככתבן. כך מצותה לא יתננה לנכרי ולא ימכרנה לגר: או. לשון חילוק ואי כרי מאיר קאמר קרא דתרוייהו אגר ותרוייהו אנכרי לא נכתוב או:

להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. אם יש גר ליתנה לו נתינתו קודמת למכירתה לנכרי והאי גר בגר תושב קאמר שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבלות:

גר אתה מצווה להחיותו. דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב וחי עמך: סברא היא. מסברא אנו יודעין שנתינה לגר קודמת דחיות הגר מצוה אבל מכירה לנכרי מאי מצוה איכא ואיצטריך קרא לחלק ולאסור ליתן במתנה לנכרי ולמכור נבלה לגר:

בשלמא. לר' אבהו אליבא דר"מ מצי למילף מדאיצטריך קרא למישרי נבלה הא כל איסורין שבתורה דכתיב בהו לא תאכל כי הכא אי לא הדר פריט בהו היתרא אסורין הן באכילה ובהנאה:

אלא. לר' אבהו אליבא דרבי יהודה מנא ליה דילמא האי פרט דנבלה לאו למשרייה בהנאה אתא דלא איצטריך אלא להחמיר ולומר דלנכרי במכירה ולגר בנתינה דאי לא כתביה הוה אמינא כל הנאות מותרות בה:

אמר חזקיה:

מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה?

שנאמר: "לא יאכל חמץ" (שמות יג, ג).

לא יהא בו היתר אכילה.

טעמא דכתב רחמנא: "לא יאכל חמץ",

הא לא כתב "לא יאכל" - הוה אמינא איסור אכילה משמע, איסור הנאה לא משמע.

ופליגא דרבי אבהו,

דאמר רבי אבהו:

כל מקום שנאמר: "לא יאכל", "לא תאכל", "לא תאכלו" -

אחד איסור אכילה,

ואחד איסור הנאה משמע,

עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה.

דתניא:

"לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך ותתננה ואכלה או מכר לנכרי" (דברים יד, כא).

אין לי אלא לגר בנתינה, ולגוי במכירה.

לגר במכירה מנין?

תלמוד לומר: "לגר אשר בשעריך ותתננה או מכר".

לגוי בנתינה מנין?

תלמוד לומר: "תתננה ואכלה או מכר לנכרי".

נמצאת אומר: אחד גר ואחד גוי, בין במכירה בין בנתינה,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

דברים נכתבו לגר בנתינה, ולגוי במכירה.

מאי טעמא דרבי יהודה?

אי סלקא דעתך דאמר רבי מאיר,

ליכתוב רחמנא: 'לגר אשר בשעריך ותתננה ואכלה ומכר'

"או" למה לי?

שמע מינה: לדברים ככתבם.

ורבי מאיר?

"או" - להקדים נתינה דגר למכירה דגוי.

ורבי יהודה?

הא לא צריך קרא,

כיון דגר - אתה מצווה להחיותו,

וגוי - אי אתה מצווה להחיותו,

לא צריך קרא, סברא הוא.

בשלמא לרבי מאיר דאמר אחד גר ואחד גוי, בין במכירה בין בנתינה,

מדאיצטריך קרא למישרא נבילה בהנאה,

הא כל איסורין שבתורה, אסורין בין באכילה בין בהנאה.

אלא לרבי יהודה, דאמר: לדברים ככתבם הוא דאתא,

¹ לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך ותתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אלוהיך

רס"י

נפקא ליה. לר' אבהו ואליבא דר' יהודה מדכתב בטרפה לא תאכלו ומיעט בה לכלב תשליכו אותו:

אותו אתה משליך כו' כל איסורין. שנאמר בהן לא תאכל כגון זה ומדאיצטריך קרא למשריה לא מצי למילף טעמא דאי לאו אותו הוה אמינא קרא למצותיה איצטריך שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ונאמר במצרים לא יחרץ כלב לשונו (שמות יא) לפיכך הקפידה תורה ליתן שכרו ונכבד [שכר] הכלב מן העובד כוכבים שהנבלה ימכור לנכרי וטרפה לכלב:

ור"מ. דנפקא ליה איסור הנאה בשאר איסורים מדפרט בנבילה בשלמא פרט היתר דטריפה לגופיה. איצטריך למיפרט בה היתר משום דאי לאו דפרט ביה הוה אמינא ליתסר בהנאה אלא אותו למה לי ומשני לאיסור הנאה חולין שנשחטו בעזרה דנפקא לן בהו איסור אכילה מדכתב (דברים יב) כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת בריחוק מקום דהיינו חוץ למחנה שכינה אתה זובח ואוכל ואי אתה זובח ואוכל בקרוב מקום ומשום דאין מפורש בהן לאו בהדיא באכילה איצטריך למילף להו איסור הנאה מהכא והכי משמע אותו שנאסר משום חוץ למחיצה אתה משליך לכלב דהא מהאי קרא ובשר בשדה טרפה נפקא לן איסור מחיצה כגון הושיט העובר את ידו בשעת שחיטה בפרק בהמה המקשה לילד (חולין סח:). אבל יש לך אחר הנאסר משום מחיצה ואי אתה משליכו לכלב ואיזה זה זה חולין שנשחטו בעזרה:

חולין שנשחטו בעזרה. דאסירי בהנאה לאו דאורייתא בפרק שני דקדושין (דף נח.). איפליגו בה:

הא כל איסורים שבתורה מנא ליה דאסורין בהנאה?

נפקא ליה מ'**לכלב תשליכו אותו**² (שמות כב, ל).
כב,א "אותו" - אתה משליך לכלב,
 ואי אתה משליך לכלב - כל איסורין שבתורה.

ורבי מאיר?

"אותו" - אתה משליך לכלב,
 ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה.

ואידך?

חולין שנשחטו בעזרה, לאו דאורייתא היא.

² ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכו אותו

67. כב, א - כג, ב

רס"י

שולח אדם ירך לנכרי. ולא מצרכינין ליטול גידה ולא גזרינן שמא יראה ישראל חבירו כשיתננה לו וילך ויקנה אותה מן הנכרי וכסבור שניטל גידה הואיל ומתחת יד ישראל יצתה ויאכלנה בגידה:

מפני שמקומו ניכר. אם הוא ניטל ואם לאו שמעינן מינה מיהא דגיד מותר בהנאה וקשיא לר' אבהו:

היא וחלבה וגידה הותרה. לפיכך כל חלב וכל גיד מותרין בהנאה שהן בכלל לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה שגם הן קרויין עמה נבלה והרי לך היתר הנאה בלאו דגיד ל"ש נבילה ול"ש כשירה:

הניחא למ"ד יש בגידין. טעם בשר הרי הוא בכלל נבילה:

אלא למ"ד אין בגידין. דאיסור נותן טעם בשר אם נתבשלו עם הבשר אלמא לאו טעם בשר אית בהו ולא נבילה מיקרו אלא כעצמות דהן עץ בעלמא ולא אישתרי בכלל נבילה ועץ הוא והתורה חייבה עליו מאי איכא למימר ופלוגתייהו בגיד הנשה (חולין צט:):

ור"ש פוטר. לגמרי מבהמה טמאה פטור דקסבר אין בגידין בנותן טעם בשר ומגיד נמי פטור דכי אזהריה רחמנא אגיד היכא דבשרה מותר דהיינו בהמה טהורה דהכי משמע גיד לא תאכל הא בשר אכול אבל טמאה לא זהיר על גידה והכי מפרשי לה בגיד הנשה (שם קא.) ולרבי שמעון הכי נמי דאסור גיד דטהורה אפילו בהנאה אלמא לא תאכלו איסור הנאה משמע וכשהותרה נבילה בהנאה היא לא הותרה לר"ש דלאו בכלל נבילה היא אבל לרבי יהודה מותר משום דקסבר יש בגידים בנותן טעם כדקתני רבי יהודה מחייב שתים הלכך גיד בכלל בשר וכשהותרה נבילה הותרה גם היא:

אלו ואלו. שירי דם חטאות הפנימית הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח החיצון ושירי דם חטאות החיצונות הנשפכין על יסוד דרומי יוצאין מן היסוד לרצפה דרך שני נקבים קטנים ומתערבין באמה סילון שהיה עובר בעזרה:

ויוצאין לנחל קדרון. כמו לנחל איתן (דברים כא) עמק: **לגננים.** בעלי גנות לזבל:

ומועלין בהן. כלומר אסור להנות מהן בלא דמים מפני שהן של הקדש מכל מקום דם מותר בהנאה:

כמים המתנסכין. שאסורות בהנאה שהרי קדש הן שקדשו בכלי שרת וכתוב (שמות ל) כל הנוגע בהם יקדש ולחזקיה. דאמר לעיל איסור הנאה דחמץ מלא יאכל הא לא תאכל ולא תאכלו לא משמע ליה הנאה:

אמר הזקיה:

מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה?

שנאמר: **"לא יאכל חמץ"** (שמות יג, ג).

לא יהא בו היתר אכילה.

...

אמר רבי אבהו:

כל מקום שנאמר: **"לא יאכל", "לא תאכל", "לא תאכלו"** -

אחד איסור אכילה,

ואחד איסור הנאה משמע,

עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בבילה].

מתיב רבי יצחק נפחא:

והרי גיד הנשה,

דרחמנא אמר: **"על מן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה"** (בראשית לב, לב),

ויתנן:

"שולח אדם ירך לגוי,

וגיד הנשה בתוכו, מפני שמקומו ניכר" (חולין צג:):

קסבר רבי אבהו:

כשהותרה נבילה, היא וחלבה וגידה הותרה.

הניחא למאן דאמר: **"יש בגידין בנותן טעם"**,

אלא למאן דאמר: **"אין בגידין בנותן טעם"** - מאי איכא למימר?

מאן שמעת ליה דאמר: **"אין בגידין בנותן טעם"**?

רבי שמעון,

דתניא:

"האוכל מגיד הנשה של בהמה טמאה,

רבי יהודה מחייב שתים.

ורבי שמעון פוטר."

רבי שמעון הכי נמי דאסר בהנאה,

דתניא:

"גיד הנשה מותר בהנאה,

דברי רבי יהודה,

ורבי שמעון אוסר."

והרי דם,

דרחמנא אמר: **"כל נפש מכם לא תאכל דם"**³ (ויקרא יז, יב).

ויתנן:

"אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרין לגנניו לזבל, ומועלין בו" (יומא נח:):

שאני דם דאיתקש למים,

דכתיב: **"לא תאכלנו על הארץ תשפכנו ממים"** (דברים יב, כד),

מה מים מותרין, אף דם מותר.

ואימא: כמים המתנסכים על גבי המזבח!

³ על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגר הגר בתוכם לא יאכל דם

רש"י

למאי הלכתא איתקש דם למים. למשרייה בהנאה ומהיכא תיתי לך דניתסרו ומבילה לא אותביניה לחזקיה למאי איצטריך קרא למשרייה דאי כר' יהודה סבר לדברים ככתבן הוא דאתא ואי כר"מ סבר לה איצטריך להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי: לא תאכל הנפש עם הבשר. בעוד שהנפש בו: בני נח נאסר להם אבר מן החי דכתיב (בראשית ט) אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו: לפני עור. אלמא לא מיתסר אלא משום לפני עור לא תתן מכשול אבל בהנאה אחרייתי כגון לכלב שרי: לבלתי אכול הדם. סיפיה דקרא לא תאכל הנפש וגו': מה אבר מן החי אסור. באיסור האמור בו אף דם מן החי אסוי באיסור האמור בו כלומר כרת משום דם גמור מהו דתימא רק חזק לבלתי אכול הדם אוזבחת מבקרד ומצאנך דכתיב לעיל קאי ודם זביחה הוא דאסור אבל דם הקזה מותר: ואיזה זה. כלומר על איזה דם מן החי אסור משום דם הא דם הנפש כתיב על דם הקזה של בהמה שהנפש יוצא בו יש די מיני דמים בהיקז כדאמרין בכריתות (דף כב.) בתחלה שותת ולבסוף מקלח ואחר כך משחיר וסופו שותת יש מהן שאין הנשמה יוצאה בו ויש מהן שהנשמה יוצאה בו והתם תניא איזהו דם היקז שהנשמה יוצאה בו כל זמן שמקלח כו':

אמר רבי אבהו: **"כמים"** - רוב מים.

מידי "רוב מים" פתיב?

אלא אמר רב אשי: כמים הנשפכים, ולא כמים הניסכים.

ואימא: כמים הנשפכים לפני עבודה זרה!

התם נמי, ניסוך איקרי - **"ישתו יין נסיכם"**⁴ (דברים לב, לח).

כבב ולחזקה, למאי הלכתא איתקש דם למים?

לכדרי חייא בר אבא, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מנין לדם קדשים שאינו מכשיר?

שנאמר:

"לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים" (דברים יב, כד), דם שנשפך כמים - מכשיר, שאינו נשפך כמים - אינו מכשיר.

והרי אבר מן החי,

דכתיב: **"ולא תאכל הנפש עם הבשר"**⁵ (דברים יב, כג),

ותניא:

"דבי נתן אומר:

מנין שלא יושיט אדם בוס יין לנזיר,

ואבר מן החי לבני נח?

תלמוד לומר: "ולפני עור לא תתן מכשל" (ויקרא יט, יד).

הא לכלבים שרי!

שאני אבר מן החי, דאיתקש לדם,

"רק חזק לבלתי אכול הדם פי הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג).

ולחזקה, למאי הלכתא איתקש אבר מן החי לדם?

אמר לך:

דם הוא דאיתקש לאבר מן החי,

מה אבר מן החי - אסור, אף דם מן החי - אסור.

ואי זה?

זה דם הקזה, שהנפש יוצאה בו.

והרי שור הנסקל,

דרחמנא אמר: **"ולא יאכל את בשרו"**⁶ (שמות כא, כח),

ותניא:

"ממשמע שנאמר: "סקול יסקל השור" איני יודע שהיא נבלה?"

⁴ אשר חלב ובחימו יאכלו **ישתו יין נסיכם**

⁵ רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש **ולא תאכל הנפש עם הבשר**

⁶ וכי יגח שור את איש או את אשה ומת, סקול יסקל השור **ולא יאכל את בשרו** ובעל השור נקי

רש"י

שאם שחטו כו'. והכי אמר קרא סקול יסקל השור ואי לא סקלו אעפ"כ לא יאכל את בשרו. איסור הנאה לא משמע. וקשיא אפילו לחזקיה וכ"ש לרבי אבהו:

ולהנך תנאי. דבב"ק פ' שור שנגח (דף מא : ומב.) דמפקי ליה להאי נקי לדרשא אחרינא לאשמעינן דתם פטור מחצי כופר דקאמר נקי מחצי כופר אם המית איש דאילו מועד משלם כופר שלם והתם אפילו חצי כופר לא משלם ואיכא דמפיק ליה לדמי וולדות אם נגח אשה הרה ויצאו ילדיה: **ואידך.** דנפקא ליה הנאת עור מנקי:

את לא דריש. לריבויא דסבר לה כשמעון העמסוני שפירש כל אתים שבתורה לרבות כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא אמר מה ארבה לירא עמו פירש מכולן וחזר בו מכל ריבויין שדרש דמדהא לאו לרבויהי אתא כולהו נמי לאו לרבויהי אתו:

לרבות תלמידי חכמים. שיהא מורא רבך כמורא שמים: **ולא יצבע בו.** כגון בקליפי אגוזים שהשומר אסור משום ערלה כפרי עצמו: **ולא ידליק בו את הנר.** כגון בשמן של ערלה:

ונבלה אסורה באכילה!

מה תלמוד לומר: "לא יאכל"?

מגיד לך הכתוב: אם שחטו לאחר שנגמר דינו - אסור.

אין לי אלא באכילה, בהנאה מניין?

תלמוד לומר: "ובעל השור נקי".

מאי משמע?

שמעון בן זומא אומר:

באדם שאומר לחבירו: 'יצא פלוני נקי מנכסיו' - אין לו בהם הנאה של כלום".

טעמא דכתב: "ובעל השור נקי", דאי מ"לא יאכל", איסור אכילה משמע, איסור הנאה לא משמע!

לעולם "לא יאכל" - איסור אכילה ואיסור הנאה משמע,

"ובעל השור נקי" - להנאת עורו הוא דאתא.

ואיצטריך,

סלקא דעתך אמינא: **"לא יאכל את בשרו"** כתיב,

"בשרו" - אין,

עורו - לא,

קא משמע לן.

ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי קרא לדרשה אחרינא:

לחצי כופר,

ולדמי וולדות,

הנאת עורו מנא להו?

נפקא להו מ"**את בשרו**" - את הטפל לבשרו.

ואידך?

"את" - לא דריש.

כדתניא:

"שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל 'אתים' שבתורה,

ביון שהגיע ל'את ה' אלהיך תירא' פירש.

אמרו לו תלמידיו: רבי, כל 'אתים' שדרשת מה תהא עליהו?

אמר להם: בשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה.

עד שבא רבי עקיבא ודרש:

"את ה' אלהיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים".

והרי ערלה,

דרחמנא אמר: **"ערלים לא יאכל"**⁸ (ויקרא יט, כג),

ותניא:

"ערלים לא יאכל" - אין לי אלא איסור אכילה,

מנין שלא יהנה ממנו?

שלא יצבע בו?

ולא ידליק בו את הנר?

תלמוד לומר: "וערלתם ערלתו... ערלים לא יאכל" - לרבות את נוזלם".

טעמא דכתב רחמנא: "וערלתם ערלתו... ערלים",

הא לאו הכי, הוה אמינא: איסור אכילה משמע, איסור הנאה לא משמע!

⁷ "את ה' אלהיך תירא אותו תעבוד ובשמו תשבע

⁸ וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרוי שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל

רס"י

השתא דכתיבי בני קראי.
 לאסריה:
לכם. דמשמע התירא למאי
 אתא:
לרבים. לצורך רבים כגון
 באמצע הדרך לכל עובר:
ונטעתם ליחיד משמע. דאין
 דרך רבים לנטוע ולכלל חד וחד
 קאמר ונטעתם:
מערבין לנזיר. עירוב תחומין
 בין אע"פ שסעודה שאינה
 ראויה לו היא הואיל ואי
 מתשיל אנזירותיה שריא ליה
 מערבין וכן לישראל בתרומה
 דאי בעי מיתשל עליה דתרומת
 טעות אינה תרומה והדרא
 לטיבלה והדר מפריש עלה מינה
 ובה:
תרומתכם. ונחשב לכם
 תרומתכם ובתרומת מעשר
 דמפרשי לויס כתיב ותרומה
 גדולה איתקש בהווא קרא
 כדכתיב כדגן מן הגורן דהיינו
 תרומה גדולה:
ואידך. חזקיה דאמר לא תאכלו
 לא משמע הנאה האי תרומתכם
 לאו למישרי הנאה אתא אלא
 תרומתכם דכל ישראל קאמר
 ואורחיה דקרא לאשתעוויי הכי
 ישראל לאו דוקא דהא בלויס
 כתיב:

לְעוֹלָם **"לֹא יֵאָכֵל"** - מִשְׁמַע בֵּין אִיסוּר אֲכִילָה בֵּין אִיסוּר הַנְּאָה,
 וְשֵׁאֲנֵי הֵתֵם, דְּכִתְיִב: **"לָכֶם"**.

וְאִיצְטְרִיךְ,
 סְלִיקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: הוּאִיל וְכָתֵב **"לָכֶם"** - שְׁלָכֶם יְהֵא,
 קָא מִשְׁמַע לֹן.

וְאֵלָא הַשְׁתָּא דְכִתְיִבֵי הִנֵּה קְרָאֵי **"לָכֶם"** לְמָה לִּי?

לְכִדְתִּנְיָא:

"לָכֶם" - לְרִבּוֹת אֶת הַנְּטוּעַ לְרִבִּים.
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר:
לְהוֹצִיא אֶת הַנְּטוּעַ לְרִבִּים."

כגא

מַאי טַעְמָא דִּתְנָא קַמָּא?

דְּכִתְיִב: **"וְנִטְעַתֶּם"** -

לְיָחִיד מִשְׁמַע.

לְרִבִּים - לֹא מִשְׁמַע.

כְּתֵב רַחֲמָנָא: **"לָכֶם"** - לְהֵבִיא אֶת הַנְּטוּעַ לְרִבִּים.

וְרַבִּי יְהוּדָה?

"וְנִטְעַתֶּם" - מִשְׁמַע בֵּין לְרִבִּים בֵּין לְיָחִיד,

וְ**"לָכֶם"** - בֵּין יָחִיד בֵּין רִבִּים מִשְׁמַע,

הוּי רַבּוּי אַחַר רַבּוּי,

וְאִין רַבּוּי אַחַר רַבּוּי אֵלָא לְמַעַט.

וְהָרִי תְרוּמָה,

דְּרַחֲמָנָא אָמַר: **"וְכָל זֶר לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ"**⁹ (ויקרא כב, י),

וְתַנֵּן:

"מִמְעַרְבִין לְנֹזֵר בֵּינוּ,

וְלִישְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה" (עירובין כו:!)

אָמַר רַב פִּפְא:

שֵׁאֲנֵי הֵתֵם דְּאָמַר קְרָא: **"תְּרוּמַתְכֶם"**¹⁰ (במדבר יח, כז) - שְׁלָכֶם תְּהֵא.

וְאִידָךְ?

"תְּרוּמַתְכֶם" - כָּל יִשְׂרָאֵל.

וְהָרִי נֹזֵר,

דְּרַחֲמָנָא אָמַר: **"מִמְחֻצְצִינִים וְעַד זֶר לֹא יֵאָכֵל"**¹¹ (במדבר ו, ד),

וְתַנֵּן:

"מִמְעַרְבִין לְנֹזֵר בֵּינוּ" (עירובין כו:!)

⁹ וְכָל זֶר לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב כְּהֵן וְשֹׂכֵר לֹא יֵאָכֵל קוֹדֶשׁ

¹⁰ וְנִחְשָׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כְּדָגָן מִן הַגּוֹרֵן וְכַמְלָאָה מִן הַיֶּקֶב

¹¹ כָּל יָמֵי נֹזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגִּפְן־הַיַּיִן מִמְחֻצְצִינִים וְעַד זֶר לֹא יֵאָכֵל

רפ"י

גידולו. שיער שלו אסור בהנאה וטעון שריפה כדכתיב ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: **מידי ואין דבר אחר כתיב.** דילמא גידולו והוא הדין לדבר אחר דמאי מיעוט כתב הכא: **חדש.** לפני העומר: **קוצר לשחת.** אע"ג דכתיב עומר ראשית קצירכם אל הכהן דמשמע דאסור לקצור לפני העומר מותר לקצור לשחת כשהוא עשב דלאו קציר הוא: **ומאכיל לבהמה.** אף חיטין גמורין על ידי קיטוף מכל מקום חדש מותר בהנאה: **ואידך.** חזקיה דלא נפקא ליה הנאה מלא תאכלו ולא איצטריך קצירכם למישרי אמר לך קצירכם דכל ישראל קאמר ואורחיה דקרא לאישתעווי הכי: **שנזדמנו.** דווקא שנזדמנו דלא מצרכינן להו להפקירן אבל לכתחלה אסור לחזר אחריהן כדתנן התם במס' שביעית (פ"ז מ"ג) אין עושין סחורה לא בנבילות וטריפות ולא בשקצים ורמשים: **יהיו.** ושקץ יהיו לכם: **ולחזקיה למה לי למכתב לא יאכל ומייתי לכם למישרייה.** בשלמא לר' אבהו לא מצינו לאקשוויי בכל הנך דכתיב בהו לא תאכל והדר כתיב בו היתר הנאה דאיצטריך לא תאכלו לאכילה ואיצטריך היתירא להנאה אלא לחזקיה כיון דסוף סוף שרי ליה רחמנא בהנאה למה לי קרא דשני בדיבורא וכתב לא יאכל דמשמע הנאה ואיצטריך לכם למישרייה בהנאה ליכתוב לא תאכל ותו לא איצטריך לכם: **טעמא דידי.** דאמינא לא יאכל משמע הנאה מהא נפקא לי ואי לאו האי קרא דכתיב לא יאכל ותו כתב לכם למישרייה לא הוה ידענא דלא יאכל איסור הנאה הוא וכל הנך קראי דהיתר הנאה דכתיבי גבי לא תאכל הא דרשינהו חזקיה למילתא אחרינא כדאמרן לעיל תרומתכם קצירכם דכל ישראל:

אמר מר זוטרא:
שאיני התם דאמר קרא: **"נדרו"** - שלו יהא.

רב אשי אמר:
"קדש יהיה גדל פרע שער ראשו" (במדבר ו, ה),
גידולו - קדוש,
ואין דבר אחר קדוש.

מידי "ואין דבר אחר כתיב"?

אלא, מחזורתא פדמר זוטרא.

והרי חדש,
דרחמנא אמר: **"ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה"**¹² (ויקרא כג, יד),
ותנן:
"קוצר לשחת, ומאכיל לבהמה" (מנחות עא.)!

אמר רב שמעיה:
שאיני התם דאמר קרא: **"קצירכם"**¹³ (ויקרא כג, יד),
"קצירכם" - שלכם יהא.

ואידך?

"קצירכם" - כל ישראל משמע.

והרי שרצים,
דרחמנא אמר: **"שקץ הוא לא יאכל"**¹⁴ (ויקרא יא, מא),
תנן:

"ציידי חיה ועופות ודגים שנזדמנו להם מינין טמאין - מותרין למוכרו לגוים" (שביעית ז, ד)!

שאיני התם: דאמר קרא: **"לכם"** (ויקרא יא, יא) - שלכם יהא.

אי הכי,
אפילו לכתחלה נמי!

שאיני הכא דאמר קרא: **"יהיו"**¹⁵ (ויקרא יא, יא) - בהווייתן יהו.

ולחזקיה, למה לי למיכתב **"לא יאכל"**, ומייתי **"לכם"** למישרייה?
לא לכתוב רחמנא **"לא יאכל"**, ולא בעי **"לכם"**!

אמר לך חזקיה:
טעמא דידי נמי מהכא.

והרי חמין,
דרחמנא אמר: **"לא יאכל חמין"**¹⁶ (שמות יג, ג),

¹² ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם
¹³ דבר אל בני ישראל ואמרתם אליהם כי-תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את-קצירה והבאתם את-עמר ראשית קצירכם אל-הכהן
¹⁴ וכל השרץ השרוף על הארץ שקץ הוא לא יאכל
¹⁵ ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת-נבלתם תשקצו

רפ"י

תמה על עצמך היאך נאסר חמץ בהנאה. דס"ל מותר בהנאה כל שבעה וכ"ש לאחר הפסח ופליגא דרבי יהודה דאמר חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה לקמן בפירקין (דף כח:):

תלתא לך כתיבי. לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך ועוד קרא אחרונה ולא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים:

וצריכי. דאי כתב שאור משום דחימוצו קשה אבל חמץ אימא מותר ואי כתב חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור דלא אתי למיכליה אימא לא עבר עליה הכי מפרש להו בפ"ק דביצה (דף ז:):

לימא כתנאי. לא תאכל דרבי אבהו:

יעשה למלאכה. הוה מצי למיכתב גבי חלב דנבילה:

שיכול. אי לא הוה כתב לכל הוה אמינא למלאכת גבוה יהא מותר אם צריך למשוח ממנו עורות למלאכת בדק הבית יהא מותר דהא מישתרי חלב באכילה לגבי גבוה למזבח אבל למלאכת הדיוט יהא אסור שהרי נאמר בו לא תאכלו ואיסור הנאה במשמע ת"ל לכל מלאכה:

רבי עקיבא אומר כו'. כלומר לא הוצרך הכתוב להתיר דלא הוה ס"ד לאיסור ולא בא אלא לטהרו מכלל טומאת הבשר ולומר שאין חלב בכלל נבילה ואינו חושש לטומאה אלא מותר לישתמש טהרות בעור המשוח בחלב נבילה ואם לא ריבה לכל מלאכה הייתי אומר למלאכת הדיוט להשתמש בו חולין יהא טהור אבל למלאכת גבוה להשתמש קדשים יהא טמא:

ותניא:

"רבי יוסי הגלילי אומר:

תמה על עצמך!

היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה?!"

שאני התם, דאמר קרא: **"ולא יראה לך שאור"**¹⁷ (שמות יג, ז), - שלך יהא.

ורבנן?

שלך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה.

ואידך?

תרי **"לך"** כתיבי.

ואידך?

חד - בגוי שכיבשתו, וחד - בגוי שלא כיבשתו.

ואידך?

תלתא **"לך"** כתיבי.

ואידך?

חד - בשאור, וחד בחמץ.

וצריכי.

לימא כתנאי?

"יעשה לכל מלאכה"¹⁸ (ויקרא ז, כד).

מה תלמוד לומר: "לכל מלאכה"?

שיכול למלאכת גבוה יהא מותר, למלאכת הדיוט יהא אסור,

תלמוד לומר: "לכל מלאכה",

דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר:

שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור, למלאכת גבוה יהא טמא?

תלמוד לומר: "לכל מלאכה".

רבי יוסי הגלילי לטומאה ולטהרה לא איצטריך קרא.

כי איצטריך קרא לאיסור ולהיתר.

ורבי עקיבא איסור והיתר לא צריך קרא,

כי איצטריך קרא לטומאה ולטהרה.

כגב,

דריבי יוסי הגלילי סבר: **"לא תאכלו"** משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה,

¹⁶ ויאמר משה אל העם וזכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא ה' אתכם מזה ולא יאכל חמץ

¹⁷

¹⁸ יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלהו

רפ"ח

חלבה וגידה לא הותרו. דחלב אינו בכלל בשר הלכך לא הוה במשמע תתננה ואכלה וגבי נוגע בנבלתה נמי לאו חלב במשמע הלכך יעשה לכל מלאכה לא הוצרך לטהרו אלא להתירו מכלל הנאות לא תאכל חלב:

ורבי עקיבא סבר. חלב בכלל נבילה בין להיתר הנאה בין לטמא הלכך כי איצטריך קרא לטהרו איצטריך:

ורבי שמעון. דאמר לעיל גיד אסור בהנאה משום דסבירא ליה אין בגידין בנותן טעם ולא הותר בכלל נבילה מאי טעמא לא מיייתי ליה כרבי יוסי להתיר הנאה מקל וחומר מחלב:

מכללו. אף באכילה:

ואידך. רבי יוסי אמר לך אנא בחלב בהמה קא מיייתנא קרא להתיר בהנאה דקרא בחלב שור וכשב קאי וקא שרי ליה בהנאה ובבהמה לא הותר מכללו באכילה הלכך אתי גיד הנשה מיניה:

מכדי אותביניהו כל הנך קראי. דכל איסורין שנאמי בהן לא תאכל ומותרין בהנאה:

ושניהו. רבי אבהו ואשכח בהו פרטא להיתר לא מצינו באחד מכולם שהחמיר בו ר' אבהו ויאמר שאסור בהנאה ולחזקיה לישתרו אלא דבר האסור אסור לדברי שניהן והמותר מותר לדברי שניהן:

במאי פליגי. דאין לך איסורי הנאה בדבר שנאמר בו לאו באכילתו שלא נאמר בו פרט להתיר אלא הנך שני דברים דכתיב בהן לא יאכל כגון שור הנסקל וחמץ בפסח ובין למר ובין למר אסורין:

ואליבא דרבנן. דפליגי עליה דרבי יוסי דאמר לעיל חמץ בפסח מותר בהנאה:

מנבילה. מדאיצטריך קרא למישרי נבילה ואי הוה כתיב לא תאכל נמי הוה מיתסרי:

איכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה. ואליבא דר' יהודה דאמר מנבילה לא מצי למיגמר לדברים ככתבן אתא דחזקיה סבר הני תרי מדשני בדיבוריה איתסר ולכלב תשליכון אותו לא הוצרך למעט את אלו ולאוסרן בהנאה וכי אתא למעוטי חולין שנשחטו בעזרה אתא וכדפרישית לעיל ורבי אבהו סבר אין חילוק בין לא יאכל בין לא יאכל ואצטריך אותו למעוטי הני והכי משמע טריפה אף על גב שכתבתי לך לאו באכילתה אני מתיר לך הנאתה אבל לא חמץ ושור הנסקל שלא פרטתי לך בהן היתר:

וכי אתא קרא: **"ועשה לכל מלאכה"** למישרייה לנבילה בהנאה הוא דאתא. ורבי עקיבא סבר: **"לא תאכלו"** איסור אכילה משמע, ואיסור הנאה לא משמע. כי אתא קרא: **"ועשה לכל מלאכה"** לטומאה וטהרה.

לא, דכולי עלמא **"לא תאכלו"** משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה. הלא, בהא קמייפלגי:

רבי יוסי הגלילי סבר: כשהותרה נבילה, היא הותרה, חלבה וגידה לא הותרו. וכי איצטריך קרא: **"ועשה לכל מלאכה"** - להיתר הנאה הוא דאתא.

ורבי עקיבא סבר: כשהותרה נבילה, חלבה וגידה נמי הותרו. וכי איצטריך קרא: לטומאה וטהרה.

ורבי יוסי הגלילי, אשפחן חלב דשרייה רחמנא בהנאה, אלא גיד נמא דאסור!

איבעית אימא:

הכי נמי דאסור.

איבעית אימא:

מיייתי לה בקל וחומר:

ומה חלב שיענוש פרת - מותר בהנאה, גיד שאינו ענוש פרת - לא כל שכן?

ורבי שמעון דאסר,

איכא למיפרך: מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה, תאמר בגיד שלא הותר מכללו אצל חיה.

ואידך?

בבהמה קאמרין,

בבהמה מיהת לא אישתרי.

מכדי אותביניהו כל הני קראי ושניהו, חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי?

בחמץ בפסח ואליבא דרבנן,

בשור הנסקל ואליבא דרבנן הפל.

חזקיה נפיק ליה מ**"לא יאכל"**,

ורבי אבהו נפיק ליה מנבילה.

מכדי בין למר ובין למר - אסורין בהנאה.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

חולין שנשחטו בעזרה.

חזקיה סבר:

"לא יאכל" - למעוטי הני,

"אתו" - למעוטי חולין שנשחטו בעזרה.

רש"י

חולין בעזרה לאו דאורייתא. וכי אמר רבי אבהו לא יאכל איסור הנאה משמע אליבא דרבי מאיר אמרה דלית ליה לדברים ככתבן ומדאיצטריך למישרי נבילה מכלל דשאר איסורין כגון חמץ ושור הנסקל אסירי ולא משום שינוי הלשון שאין חילוק בין לא יאכל ללא יאכל לרבי אבהו אלא מדאיצטריך למישרי נבילה ואותו לר"מ למעוטי חולין בעזרה:
ה"ג ומאי נינהו חמץ בפסח ושור הנסקל:

רבי אבהו סבר:

"ארתו" - למעוטי הני,

חולין שנסחטו בעזרה - לאו דאורייתא נינהו.

68. כג, ב - כד, ב

ר"י

ותיפוק ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי יהודה. לעיל אליבא דרבי אבהו דמייתי ליה מאותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך שאר איסורין:

קא סבר. האי תנא:

חולין שנשחטו בעזרה.

אסורין בהנאה מדאורייתא ונפקא ליה מאותו ומיבעי ליה קרא אחרינא לשאר איסורין:

כל חטאת אשר יובא מדמה.

לאו בחטאות הפנימיות שהובא דמן כמצוותן לפנים כתיב דהא בהדיא כתיב בהן בפר כהן משיח והעלם דבר שריפתן מחוץ למחנה אלא ללמד על חטאת החיצונה דאם הכניס דמה לפנים פסולה:

אם אינו ענין לגופו דהא

כתיב והנה שורף. בשעיר נחשון בויהי ביום השמיני וקאמר להו משה למה שרפתם אותו הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מכלל דאם הובא שפיר עבוד דשרפה אלמא בת שריפה היא:

לכל איסורין. שנאמר בהן

לאו באכילתן כזה ועל כרחיך לא מייתי אלא חמץ בפסח ושור הנסקל דבשאר איסורים כתיב פרטא להיתירא:

ואם אינו ענין. לאוסרם

באכילה דהא איסור אכילה בגופייהו כתיב זו מדה בתורה דבר שלא הוצרך לגופו תנהו ענין לענין אחר ותלמוד דבר לדבר אחר וכל המדות הלכה למשה מסיני:

לימד על חטאת. פסולה

ששריפתה בקדש בעזרה דמוהנה שורף לא הוה שמעינן מקום שריפתה היכן:

פסולי. כל שאר קדשי קדשים

כגון מנחה ועולה ואשם שנטמאו או שנשפך דמן ומנחה שלא נקטר קומצה ואימורי קדשים קלים

שנטמאו ודוקא נקט הני

שמחיצתן בתוך חומת העזרה אבל פסולי בשר קדשים

קלים שאכילתן בכל העיר אף שריפתן אם נפסלו חוץ לעזרה

הן והכי נמי תנן באלו עוברין (לקמן מט.) שורפין לפני

הבירה והיינו חוץ לעזרה ושם היה בית הדשן לכך וכן מפורש בזבחים בפר' טבול יום (ד' קד):

אמר ליה. ההוא מרבנן לר' שמואל בר נחמני דאקשי ליה

האי קושיא ר' יונתן רבך נמי לא הוה מייתי איסור הנאה

לכל איסורין מבקדש באש תשרף דמבעי ליה לכדאמרת

שנתשרף בעזרה אלא מהאי קרא אמר להו:

דהא כתיב ושרפת. אלמא

לאו בר אכילה הוא:

ותיב ההוא מרבנן קמיה רבי שמואל בר נחמני,

ותיב וקאמר משמיה דרבי יהושע בן לוי:

מנין לכל איסורין שבתורה דכי היכי דאסורין באכילה הכי נמי אסורין בהנאה?

ומאי ניהו?

חמץ בפסח ושור הנסקל.

מנין?! תיפוק ליה מ"לא יאכל"!

"לא יאכל" - איסור אכילה משמע ליה, איסור הנאה לא משמע ליה.

תיפוק ליה מנבילה!

סבר לה רבי יהודה דאמר: דברים ככתבן.

אי סבר לה רבי יהודה,

תיפוק ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי יהודה, "לכלב תשליכן אותו"¹⁹ (שמות כב, ל).

קסבר: חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא.

מנין?

דכתיב: "וכל חטאת אשר יובא מדמה"²⁰ (ויקרא ו, כג),

שאין תלמוד לומר: "באש תשרף",

ומה תלמוד לומר: "באש תשרף"?

אם אינו ענין לגופו, דכתיב: "והנה שרף"²¹ (ויקרא י, טז),

תנהו ענין לכל איסורין שבתורה.

ואם אינו ענין לאכילה, תנהו ענין לאיסור הנאה.

כדא

א: מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה!

אמר קרא: "בקדש... באש תשרף" (ויקרא ו, כג),

"בקדש" - בשריפה, ואין כל איסורין שבתורה בשריפה.

והאי "בקדש... באש תשרף" להכי הוא דאתא?!

האי מיבעי ליה לדרבי שמעון!

דתניא:

"רבי שמעון אומר:

"בקדש... באש תשרף" - לימד על חטאת ששורפין אותה בקדש.

ואין לי אלא זו בלבד,

פסולי קדשי קדשים, ואימורי קדשים קלים - מנין?

תלמוד לומר: "בקדש... באש תשרף".

אמר ליה:

רבי יונתן רבך, מהאי קרא קאמר לה: "ואם יגתר מבשר המלאים ומן הלהם עד הבקר"²² (שמות כט, לד),

שאין תלמוד לומר: "לא יאכל",

ומה תלמוד לומר: "לא יאכל"?

אם אינו ענין לגופיה, דהא כתיב: "ושרפת את הנותר באש",

תנהו ענין לשאר איסורין שבתורה,

¹⁹ ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכן אותו

²⁰ וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אוהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף

²¹ ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה והנה שרף

²² ואם יגתר מבשר המלאים ומן הלהם עד הבקר ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קודש הוא

רפ"ז

ואם אינו ענין לאכילה - תנהו ענין לאיסור הנאה.
אי: מה כאן בשריפה, אף כל איסורין שבתורה בשריפה?
אמר קרא: "וְשִׂרֵפֶת אֶת הַנוֹתֵר",
"נוֹתֵר" בשריפה, ואין כל איסורין שבתורה בשריפה.

והאי "לא יאכל" להכי הוא דאתא?!
 האי מיבעי ליה לכדרבי אלעזר,
 דאמר רבי אלעזר: "לא יאכל מי קדש הוא" - כל שבקדש פסול,
 בא הפתוב ליתן לא תעשה על אכילתו.

אמר אביי:
לעולם מקרא קמא ["וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש,
לא תאכל באש תשרף" (ויקרא ו, כג)]

ואיפוך:
 דליכתוב "באש תשרף", ולא בעי "לא תאכל",
 מה תלמוד לומר: "לא תאכל"?
 אם אינו ענין לגופו, דנפקא ליה מדרבי אלעזר, תנהו ענין לכל איסורין שבתורה.
 ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה.
 אי - מה כאן בשריפה, אף כל איסורין שבתורה בשריפה?
אמר קרא: "הנוֹתֵר" - הנוֹתֵר בשריפה, ואין כל איסורין שבתורה בשריפה.

אמר ליה רב פפא לאביי:
ואימא ליחודי ליה לאו לגופיה הוא דאתא!
דאי מדרבי אלעזר, "אין לוקין על לאו שבכללות".

אלא אמר רב פפא מהכא:
"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף"²³ (ויקרא ז, יט),
 שאין תלמוד לומר "לא יאכל",
 ומה תלמוד לומר: "לא יאכל"?
 אם אינו ענין לגופו, דהא נפקא ליה מקל וחומר ממשעשר הקל.
 מה מעשר הקל, אמרה תורה: "ולא בערת ממנו בטמא" (דברים כו, יד).
 בשר קדש חמור - לא כל שפן?!
 וכי תימא: "אין מזהידין מן הדין" - הקישא הוא,
 דכתיב: "לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך"²⁴ (דברים יב, יז),
 מה תלמוד לומר: "לא יאכל"?
 אם אינו ענין לגופו, תנהו ענין לכל איסורין שבתורה.
 ואם אינו ענין לאכילה - תנהו ענין להנאה.
 אי - מה כאן בשריפה, אף כל איסורין שבתורה בשריפה,
אמר קרא: "הנוֹתֵר" - הנוֹתֵר בשריפה, ואין כל איסורין שבתורה בשריפה.

אמר ליה רבינא לרב אשי:
ואימא: לעבור עליו בשני לאוין.
לאו מי אמר אביי:
אכל פוטיטא - לוקה ארבע
נמלה - לוקה חמש,
צירעה - לוקה שש!

אמר ליה:
כל היכא דאיכא למדרש - דרשינן,
ולא מוקמינן בלאוי יתירי.

כד, ב

²³ והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר
²⁴ לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדור ונדבותיך ותרומת ירך

רָשׁ"י

והבשר למה לי. השתא דאמר' קרא לאו לגופיה אתא אלא לאם אינו ענין תינח ואשר יגע בכל טמא לא יאכל והבשר למה לי ומשני לרבות עצים ולבונה לקבל טומאה ואע"ג דלאו אוכלא הוא:

והבשר כל טהור יאכל למה לי. והבשר יתירה מבעיא ליה דאילו כל טהור יאכל בשר דריש ליה במנחות (ד' כה): כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר וגו' הניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה יצא בשר שנטמא לפני זריקת דם לשון אחר בין ברישא בין בסיפא ו' יתירא מיבעי' ליה:

לרבות את האימורין. שאם נטמאו ואכלן טהור שיעבור עליהן משום ב' לאוין לאו דזרות שאף הכהן זר אצלם ולא דטומאת בשר ואדלעיל קאי והכי קאמר לא יאכל והבשר נמי שנטמא לא יאכל:

אשר לה'. קרא יתירה הוא דה"ל למכתב מזבח השלמים וטומאתו עליו וכתוב אשר לה' לרבות אף בשר הקרב לה' שאם אכלו בטומאה ענוש כרת ומשני התם בטומאת הגוף איירי והאי וטומאתו עליו מוקמינן לה בזבחים בפרק ב"ש (דף מג): בטומאת הגוף הכתוב מדבר והכא רבינהו לאזהרת טומאת בשר כשנטמאו הם והוא טהור שיהא מוזהר עליהן והכא ליכא כרת אלא לאו דאימעט מכרת בזבחים בפרק ב"ש:

"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ויקרא ז, יט) - דְרִישִׁיה לְמָה לִי?

לְרִבּוֹת עֲצִים וּלְבוֹנָה.

"והבשר כל טהור יאכל בשר" (ויקרא ז, יט) - דְסִיפִיה לְמָה לִי?

לְרִבּוֹת אִימּוּרִין.

אִימּוּרִין?!

מִהֶתֶם נִפְקָא:

דִּתְנִיָא:

"והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה"²⁵ (ויקרא ז, כ),

לְרִבּוֹת אֶת הָאִימּוּרִין!

הֶתֶם - טוּמְאָת הגּוּף בְּכָרֶת,

הֶכָא - טוּמְאָת בְּשַׁר בְּלֹאו.

²⁵ וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשַׁר מִזְבֵּחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטוּמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמּוּיָה

69. כד, ב - כה, א

רס"י

אלא דרך אכילתן. אלא אם כן
אכלן דרך אכילתן:
איכא דאמרי. הא דרבי אבהו
הנאה איתמר ואהנך דאסירי
בהנאה:

חלב. אין דרך הנאתו אלא
בהבערה ולמשוח עורות ולא
לרפואה וכ"ש אוכל חלב חי:
**אין סופגין את הארבעים כו'.
גבי משקין קאי במסכת
תרומות וקאמר דאין כל מי
פירות קרויין משקין אלא אלו
בלבד. אין סופגין את הארבעים
על שום מי פירות של ערלה
משום דבכולהו שלא כדרך
הנאתן הוא אלא אלו:**

**בשלמא אי אשמעינן בפרי
גופא.** דאי אכיל שלא כדרכו
כגון שבישל אגוזים או
אפרסקין ואכלן ואשמעינן דלא
מחיב:

שפיר. שמעינן מינה דאין לוקין
אלא כדרך אכילתן אבל השתא
טעמא דפטור משום דלאו פרי
אכל:

כלאי הכרם. כתיב (דברים כב)
פן תקדש המלאה דמשמע לא
תהנה ממנו אלא תשרפנו ופן
לאו הוא:
שהוא אסור. באכילה:

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך אכילתם.

למעוטי מאי?

אמר רב שימי בר אשי:

למעוטי שאם אכל חלב חי - שפטור.

איכא דאמרי:

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן.

למעוטי מאי?

אמר רב שימי בר אשי:

למעוטי שאם הניח חלב של שור הנסקל על גבי מפתו - שהוא פטור.

וקל שכן אוכל חלב חי - שהוא פטור.

איתמר נמי:

אמר רב אחא בר עויה אמר רב אסי אמר רבי יוחנן:

הניח חלב של שור הנסקל על גבי מפתו - פטור,

לפי שכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן.

אמר רבי זירא:

אף אנו נמי תנינא:

"אין סופגין את הארבעים, משום ערלה,

אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד,

ואילו מתותים תאנים ורמונים - לא" (תרומות יא, ג).

מאי טעמא?

לאו משום דלא קאכיל להו דרך הנאתן?

אמר ליה אביי:

בשלמא אי אשמעינן פרי גופא, דלא קאכיל ליה דרך הנאתו - שפיר,

אלא הכא משום דזיעה בעלקא הוא.

אמר אביי:

הכל מודים בכלאי הכרם שְׁלוֹקִין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן.

מאי טעמא?

משום דלא כתיב בהו 'אכילה'.

מיתבי:

"איסי בן יהודה אומר:

מניו לבשר בחלב שהוא אסור?

נאמר בן: "פי עם קדוש אתה"²⁶ (דברים יד, כא),

ונאמר להלן: "ואנשי קדש תהיון לי"²⁷ (שמות כב, ל).

מה להלן אסור, אף בן אסור.

ואין לי אלא אכילה, בהנאה מניו?

²⁶ פי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו
²⁷ ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו

ר"ט

ערלה שלא נעבדה בה עבירה. בנטיעותה:
בשר בחלב שנעבדה בו עבירה. כשבישלו ועבר עליו על לאו לא תבשל:

ערלה לא היתה לה שעת הכושר. שהפרי הזה חנט באיסור ונגמר באיסור תאמר בבשר בחלב שיש לו שעת הכושר קודם שניתן בחלב:

כלאי הכרם יוכיחו. ובשחיטת חולין פריך ונימא ערלה תוכיח וחזר הדין והתם מתרץ לה בכל הבשר ולקמן פריך ונימא מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר:

ואם איתא. דכלאי הכרם חלוקין להחמיר משאר איסורין ליפרוך האי:

ואביי. אמר לך היכי ניפרוך היכי נסיימה למילתיה דלא נילף בשר בחלב מיניה נימא תאמר בבשר בחלב כו' אטו בשר בחלב אכילה כתיבה ביה התם נמי לוקין עליו אפי' שלא כדרך הנאתה:

מנבילה. ונבילה אכילה כתיבה ביה נבילה לאו דוקא קאמר דהא מטריפה גמרינן לה ויש מפרשים דמשום דהאי טריפה דקרא איירי באבר ובבשר המדולדל בה ושחטה כדאמרין בבהמה המקשה לילד (חולין עג:) קרי ליה נבילה דדמי לנבילה דלא מישתרו בשחיטה ואין נראה לי דטריפה נמי לא מישתרית בשחיטה ואי משום דלא מיטמא הנך נמי לא מיטמאו:

ואידך. אביי אמר לך להכי לא כתיב אכילה בגופו ללמדך שלוקין כו' הלכך לא מצי פריך תאמר בבשר בחלב כו':

וליפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר. וקא סלקא דעתך שאין נאסרין אלא גידוליהן ולכן לא היתה להן שעת הכושר:

זאת אומרת. מדלא פריך הכי שמע מינה כלאי הכרם עיקרן נאסר אף עיקר הזריעה עצמה נאסרה וזריעה היתה לה שעת הכושר כל ימיה עד שנשרשה י"מ דהאי מקשה נמי ידע שאף הזריעה נאסרת אלא סבור שמשעת זריעה נאסרת וכך שמעתי אבל אי"א להעמידה דמיבעי לן לפרושי הכי מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הכושר משעה שבאו לכלל כלאים תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר משעה שבה לכלל זה דאם שורה כל היום בחלב אינו נאסר בכך ומשני עיקרן נאסרו משנשרשו ולא משנזרעו וכמה גמגומים יש בה חדא דטעמא דלא מיתסר משום דאכתי לא בשר בחלב חשיב ליה והרי הוא כאילו זה לבד וזה לבד וכן כלאים כ"ז שלא נשרשו הרי הן כמונחין בכדא ועוד כי אמר לעיל חמץ בפסח יוכיח מיבעי ליה למימר שהיתה לו שעת הכושר משנקרא חמץ בפסח והא ליתא ועוד מדמותיב רב שמעיה הוסיף אין לא הוסיף לא מכלל דליכא מאן דסליק אדעתיה משעת זריעה אלא הוה סלקא דעתיה תוספת אין עיקר לא ולשון עיקרן משמע כדפרישית דללישנא בתרא הכי הוה ליה למימר זאת אומרת כלאי הכרם בהשרשה נאסרו:

המעביר עציץ נקוב בכרם. וזרעים בתוכו שכבר צמחו הוסיף הצמח בכרם מאתים אחד מן המאתים שיש בו עכשיו שמתחלה היו בו קצ"ט שיעורים כתוספת זו ועכשיו יש בו מאתים אסורין לפי שאין בהיתר הראשון כדי לבטל התוספת האסור שהערלה וכלאים אין בטלין אלא במאתים של היתר לבד האיסור לא הוסיף מאתים אלא פחות כל שהוא מותר דיש בו כדי להעלות באחד ומאתים ובספרי יליף ליה מתרומה שעולה באחד ומאה וכלאים שכפל את אסוריו שאסורין בהנאה כפל את עלייתן ודוקא נקט נקוב דיונק מקרקע דרך אויר:

לא הוסיף לא. אלמא אין הזריעה נאסרת: **מליאה**. גידולין: **הזרע**. הראשון:

זרוע מעיקרו. בכרם בהשרשה כדכתיב הזרע משמע שאף הזריעה נאסרת מיהו קודם השרשה כמאן דמנחא בכדא דמי:

זרוע ובא. קודם לכן הוסיף אין לא הוסיף לא דכתיב מלאה:

אמרת, קל וחומר: ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה - אסורה בהנאה. בשר בחלב שנעבדה בו עבירה - אינו דין שיהא אסור בהנאה? מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר - תאמר בבשר בחלב, שהיתה לו שעת הכושר! חמץ בפסח יוכיח, שהיה לו שעת הכושר, ואסור בהנאה.

כה,א

מה לחמץ בפסח שכן ענוש ברת - תאמר בבשר בחלב שאינו ענוש ברת! כלאי הכרם יוכיחו, שאין ענוש ברת ואסור בהנאה."

ואם איתא, ניפרוך:

מה לכלאי הכרם שכן לוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן!

ואביי: "תאמר", במאי?

תאמר: בבשר וחלב שאין לוקין עליו אלא דרך הנאתו, אטו בבשר בחלב אכילה כתיב ביה?!

ואידך דקא מויתיב לה?

סבר, להכי קא גמר מנבילה.

מה נבילה - דרך הנאתה,

אף בשר בחלב - דרך הנאתו.

ואביי?

להכי לא כתב אכילה בגופו,

לומר שלוקין עליו אפילו שלא כדרך הנאתו.

וליפרוך:

מה לכלאי הכרם שכן לא היתה לו שעת הכושר!

אמר רבי אדא בר אבהה:

זאת אומרת:

כלאי הכרם עיקרן נאסרין,

הואיל והיתה להן שעת הכושר קודם השרשה.

מתיב רב שמעיה:

"המעביר עציץ נקוב בכרם,

אם הוסיף מאתים - אסור" (כלאים ז, ח).

הוסיף - אין,

לא הוסיף - לא!

אמר רבא:

תרי קראי כתיבי,

כתיב "הזרע"²⁸ (דברים כב, ט),

וכתיב: "המלאה",

הא כיצד?

זרוע מעיקרו - בהשרשה.

זרוע ובא הוסיף - אין, לא הוסיף - לא.

²⁸ לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם

70. כה, א-ב

רס"י

בכל מתרפאין. אפילו באיסורי הנאה:
למה נאמר בכל מאודך. יאמר החביב משניהן ודיו ומפרש לפי שפעמים שזה חביב ופעמים שזה חביב לכך הוצרכו שניהן לומר אהוב את בוראך יותר מן החביב עליך והמתרפא בעצי אשירה נראה כמודה בה:
ושפיכות דמים. כגון אמרו לו הרוג ישראל חבירך ואם לא תיהרג:

מה למדנו מרוצח לנערה המאורסה. והלא פירש בה אונס פטור כדכתיב ולנערה לא תעשה דבר אלא נראה כמי שרוצח בא ללמד כאן ונמצא שהוקש כאן להיות למד מכאן והכי קאמר כרוצח כנערה שניהן שוין כמו והיה כעם ככהן (ישעיהו כד) ולא נאמר והיה העם ככהן:
ניתן להצילה. ניתן רשות לרואה שהוא רודף אחריה שיצילנה ממנו בנפשו של רודף כדכתיב (דברים כב) ואין מושיע לה הא אם יש מושיע צריך להושיעה בכל אשר יכול אפילו בהריגתו אם אין יכול להציל באחד מאבריו יהרגנו:
יהרג. אם אמר לו עו"ג הרוג או תיהרג יהרג ואל יעבור עבירה זו:

מרי דוראי. מושל עירי:
מאי חזית דדמא דידך סומק. כלומר כלום באתה לישראל על כך אלא מפני שאתה יודע שאין מצוה עומדת בפני פיקוח נפש וסבור אתה שאף זו תדחה מפני פיקוח נפשך אין זו דומה לשאר עבירות דמ"מ יש כאן אבוד נפש והתורה לא התירה לדחות את המצוה אלא מפני חבית נפשו של ישראל וכאן עבירה נעשית ונפש אבודה מי יאמר שנפשו חביבה לפני המקום יותר משל זה דילמא של זה חביבה טפי עליו ונמצא עבירה נעשית ונפש אבודה:

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן:
בכל מתרפאין, חוץ מעצי אשירה.

היכי דמי?

אי נימא דאיכא סכנה - אפילו עצי אשירה נמי!
 ואי דליכא סכנה - אפילו כל איסורין שבתורה נמי לא!

לעולם דאיכא סכנה, ואפילו הכי עצי אשירה לא.

דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

אם נאמר: "ובכל נפשך" (דברים ו, ה),

למה נאמר: "בכל מאדך"?

ואם נאמר: "בכל מאדך", למה נאמר "בכל נפשך"?

אלא לומר לך:

אם יש אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר: "בכל נפשך".

ויש אדם שממונו חביב עליו מגופו, לכך נאמר: "בכל מאדך".

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

כה, ב בכל מתרפאין, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות וּשְׁפִיכוֹת דְּמַיִם.

עבודה זרה - היא דאמרן.

גילוי עריות ושפיכות דמים?

דתניא:

"רבי אומר:

"כי פאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש מן הדבר הזה" (דברים כב, כו).

וכי מה ענין רוצח אצל נערה המאורסה?

הרי זה בא ללמד, ונמצא למד: מקיש רוצח לנערה המאורסה.

מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו,

אף רוצח ניתן להצילו בנפשו.

ונערה המאורסה מרוצח:

מה רוצח - יהרג ואל יעבור,

אף נערה המאורסה - תהרג ואל תעבור."

ושפיכות דמים גופיה מנלן?

סברא הוא.

כי ההוא דאתא לקמיה דרבא,

אמר ליה: מרי דוראי אמר לי: זיל קטליה לפלניא, ואי לא קטלינא לך.

אמר ליה:

ליקטלוך, ולא תיקטול.

מאי חזית דדמא דידך סומק טפי?

דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי.

²⁹ ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל מאודך

³⁰ ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות כי פאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש מן הדבר הזה

רַס"י

שייף. מושח:

גוהרקי דערלה. בוסר זיתים
קטניים משום רפואה דקסבר
מותר להתרפאות באיסורי
הנאה:

אישתא צמירתא. חולי שקורין
מלוי"י {מיחושים (כלומר
קדחת)} צמירתא חס כמו
דצמרה צמורי בבבא קמא (דף
ס.).

דרך הנאתו. לאחר שיתבשלו
ויוצא שמן בבית הבד:

מָר בַּר רַב אָשִׁי אֲשַׁכְּחִיהּ לְרַבִּינָא דְשִׁיף לָהּ לְבַרְתֵּיהּ בְּגוּוּהָרְקִי דְעַרְלָהּ.

אָמַר לִיהּ:

אִימור דְאָמור רַבְנָן בְּשַׁעַת הַסְּכָנָה,
שְׁלֵא בְשַׁעַת הַסְּכָנָה מִי אָמור?

אָמַר לִיהּ:

הֵאֵי אִישְׁתָּא צְמִירְתָּא נְמִי כְשַׁעַת הַסְּכָנָה דְמֵיא.

אִיכָּא דְאָמְרִי:

אָמַר לִיהּ:

מִי־יֵד דְרַךְ הַנָּאָה קָא עֲבִידְנָא!?

71. כה, ב - כו, א

ר"י

מותרת. אין צריך לפרוש הימנה כדמפרש: הכי גרסינן אפשר וקא מיכוין לא אפשר וקא מיכוין כולי עלמא לא פליגי דאסיר. אפשר לו ליבדל וקא מיכוין להתקרב כדי ליהנות כגון ריח של ע"ז או אפילו אי אפשר לו ליבדל ומיהו מתכוין הוא וחביב הוא לו ליהנות:

לא אפשר. לו ליבדל ולא קא מיכוין ליהנות דאיכא תרתני להיתר לכ"ע שרי:

כי פליגי דאפשר. לו ליבדל ולא נבדל ומיהו לא קא מיכוין:

פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון במסכת שבת (דף כב.) בגרירת מטה וכסא וספסל ובמסכת ביצה (דף כג.):
דלא אפשר. כגון שצריך לאותן כלים ואין יכול להגביהן על כתיפו ואביי סבר בקטנים נמי שרי רבי שמעון אע"פ שאפשר להגביהן על כתיפו והכי אמרינן במס' שבת ולרבא לא שרי ר' שמעון אלא בגדולים:

איכא דאמרי. מודה רבא היכא דלא קא מיכוין אע"ג שאפשר שרי ר' שמעון דבהכי פלוגתייהו דר' יהודה ור' שמעון ובין לאביי ובין לרבא לר' יהודה אסור לרבי שמעון שרי:

כולי עלמא. אביי ורבא לא פליגי דשרי ואפילו לרבי יהודה:

כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין. ומיהו אליבא דר' שמעון דחשיבא ליה כוונה דמתיר אפי' בדאפשר הואיל ולא קא מיכוין אלמא אכוונה קפיד היכא דקא מיכוין אע"ג דלא אפשר אסור: ה"ג כי פליגי אליבא דר' יהודה דאמר לא שניא מתכוין ולא שניא אין מתכוין אפשר אסור. ולא גרסינן ולא אפשר שרי דהא לא שמעינן ליה דאמר הכי דאי שמעינן ליה הכי היכי פליגי רבא למיסר:

אביי כר' יהודה. דקסבר כיון דאסר רבי יהודה בדאפשר אע"ג דלא קא מיכוין שמע מינה לא חשבינן ליה כוונה אלא בדאפשר ולא אפשר תליא טעמא הלכך היכא דלא אפשר אע"ג דקא מיכוין לא איכפת ליה לרבי יהודה:

ורבא אמר לן עד כאן. לא שמעת ליה לרבי יהודה דלא אזיל בתר כוונה אלא דלא פטר ליה משום אין מתכוין בדאפשר דמתכוין אסור לדברי הכל ומשוי שאין מיכוין כמתכוין לחומרה לאסור אבל דלא חשיבא ליה כוונה דמשוי מכוין כשאין מתכוין לקולא כגון דלא אפשר בשאין מתכוין שרי ונישרי נמי רבי יהודה במתכוין דלא חשיב כוונה כלל הא לא שמעת ליה: ההיכל גובהו מאה אמה וצילו הולך למרחוק מאד ברחוב שלפני הר הבית ומתוך שרחוב גדול היה ומחזיק בני אדם הרבה היה דורש שם מפני החמה שאין לך בית המדרש מחזיקן:

דלא אפשר. מלדרוש לרבים הלכות החג:

וקא מיכוין. ליהנות מצל הקודש: **דלתוכו עשוי.** ואין הנאת צילו נאסרה דאין זה דרך הנאתו:

איתמר:

הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו,

אביי אמר:

מותרת.

ורבא אמר:

אסורה.

אפשר וקא מיכוין,

לא אפשר וקא מיכוין.

כולי עלמא לא פליגי - דאסור.

לא אפשר ולא מיכוין,

כולי עלמא לא פליגי - דשרי.

כי פליגי דאפשר ולא מיכוין.

ואליבא דרבי יהודה דאמר: "דבר שאין מתכוין - אסור", כולי עלמא לא פליגי דאסור, כי פליגי אליבא דרבי שמעון דאמר: "דבר שאין מתכוין מותר".

אביי כרבי שמעון.

ורבא אמר:

עד כאן לא קא אמר רבי שמעון אלא היכא דלא אפשר,

אבל היכא דאפשר - לא.

איכא דאמרי:

אפשר ולא מיכוין - היינו פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי שמעון.

לא אפשר ולא קא מיכוין - כולי עלמא לא פליגי דשרי.

כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין.

ואליבא דרבי שמעון דאזיל בתר פוונה - כולי עלמא לא פליגי - אסור,

כי פליגי אליבא דרבי יהודה, דאמר: לא שניא מתכוין ולא שניא שאין מתכוין, אפשר - אסור.

אביי כרבי יהודה.

כו, א

ורבא אמר לך:

עד כאן לא קאמר רבי יהודה שאין מתכוין כמתכוין אלא לחומרה,

אבל מתכוין בשאין מתכוין לקולא - לא.

אמר אביי:

מנא אמינא לה?

דתניא:

"אמר עזריאל על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצילו של היכל,

ודורש כל היום בנולד".

והא הכא דלא אפשר ומיכוין, ושרי.

ורבא אמר:

שאני היכל דלתוכו עשוי.

אמר רבא:

מנא אמינא לה?

דתנן:

"לולין היו פתוחין בעליית בית קדשי הקדשים,

שבהן משלשלין את האומנים בתיבות, כדי שלא יזנו עיניהם" (מדות ד, ה).

והא הכא דלא אפשר וקא מיכוין - ואסור.

ותסברא?

והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא:

קול ומראה וריח - אין בהן משום מעילה!

אלא, מעלה עשו בבית קדשי הקדשים.

איכא דאמרי:

אמר רבא:

מנא אמינא לה?

³¹ אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא:

קול ומראה וריח - אין בהם משום מעילה.

"מעילה" - הוא דליכא,

הא 'איסורא' - איכא.

מאי לאו לאותן העומדין בפנים דלא אפשר, וקא מיכוין ואסור!

לא,

לאותן העומדין בחוץ.

רס"י

לול. ארובה שבעלייה היורדת לבית קרי לול:

האומנין. כשיש בדק בחומת בית קדשי הקדשים:

יזנו. לשון הנאה כמזונות שמשביע עצמו ממראית נוי המלאכה ונהנה:

והא הכא דלא אפשר. שלא ירדו לתקן ואפילו הכי צריך לתת אותן בתיבות שלא יוכלו להסתכל אנה ואנה דילמא מיכווני ליהנות ואסור:

קול. של כלי שיר שהן הקדש:

וריח. הקטורת:

אין בהן משום מעילה. דאורייתא הואיל ואין בהם ממש וכיון דמדאורייתא שרו כי לא אפשר כגון הכא אמאי אטרחינהו רבנן אלא מעלה בעלמא הואי:

העומדים בפנים. לשמש דלא אפשר מלעמוד שם ואסור להו להיות מתכוונים:

לאותן העומדים בחוץ. קאמר

אין מעילה הא איסורא איכא אבל לעומדין בפנים אפילו איסורא ליכא:

72. כו, א

רש"י

המפטם את הקטורת. קטורת זרה שאינה של ציבור: **אם להתלמד בה או למוסרה.** אחר פטומה לציבור פטור מכרת אבל אם דעתו להצניע לצורכו להריח בה ועשאה בסממנין הכתובים חייב כרת דכתיב (שמות ל) איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת: **והמריח בה.** בקטורת של ציבור פטור מכרת ומחטאת דלא חייבה תורה אלא מפטם להריח: **אלא שמעל.** שנהנה מן הקודש ומביא אשם מעילות: **קול ומראה.** אין בהם ממש ופטור לעולם: **וריה.** יש בו ממש בסממנין לפיכך חייב ודקא אמר רבי יהושע פטור לאחר שתעלה תמרתו במקדש קאמר דמשום דנעשית מצותו ואין צורך גבוה עוד בה יצתה מכלל קדשי ה' וברייתא במריח בה בביתו שנותן ממנה על הגחלים: **תמרתו.** עמוד עשנו: **תרומת הדשן.** בכל יום היה נוטל מלא מחתה ונותנה אצל המזבח והיא נבלעת במקומה כדכתיב והרים את הדשן וגוי ואסורה בהנאה ומועלין בה כדכתיב ושמו אצל המזבח אלמא טעונה גניזה: **ובגדי כהונה.** ארבעה בגדי לבן שכהן גדול נכנס בהם לפני ולפנים ביום הכפורים דאסורין שוב להשתמש בהן כדכתיב והניחם שם: **הא ניחא לרבנן.** פלוגתייהו במסכת יומא (דף כד.): **כשירין הם לכהן הדיוט.** כל השנה שהן הן הבגדים הראויין לשימוש הדיוט כתונות ומכנסים ומצנפת ואבנט: **עגלה ערופה.** כתיב שם דמשמע שם תהא קבורתה: **אלא למ"ד מלמדין.** ר' יהודה במסכת סנהדרין בשלהי ארבע מיתות (סז): **הכא מיעוטי כתיבי.** בהני למימרא דלא תיגמר מינייהו ושמו לזה ולא לאחר הערופה ולא דבר אחר:

גופא:

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: קול ומראה וריח - אין בהן משום מעילה.

ור"ח אין בו משום מעילה?

והא תניא:

"המפטם את הקטורת להתלמד בה,

או למוסרה לציבור - פטור.

להריח בה - חייב.

והמריח בה - פטור, אלא שמעל!"

אלא אמר רב פפא:

קול ומראה אין בהן משום מעילה, לפי שאין בהן ממש.

ור"ח לאחר שתעלה תמרותו - אין בו משום מעילה,

הואיל ונעשית מצותו.

למימרא: דכל היכא דנעשית מצותו אין בו משום מעילה?

והרי תרומת הדשן דנעשית מצותה ויש בה משום מעילה!

דכתיב: "ושמו אצל המזבח"³² (ויקרא ו, ג),

שלא יפזר.

"ושמו" - שלא יהנה!

משום דהווי תרומת הדשן ובגדי כהונה, שני כתובין הבאין כאחד,

וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.

תרומת הדשן - הא דאמרן.

בגדי כהונה?

דכתיב: "והניחם שם"³³ (ויקרא טז, כג),

מלמד שטעונין גניזה.

הניחא לרבנן דאמרי:

מלמד שטעונין גניזה,

אלא לרבי דוסא דפליג עלייהו דאמר: אבל ראויין הן לכהן הדיוט,

ומאי "והניחם שם"?

שלא ישתמש בהם ביום כפורים אחר.

מאי איכא למימר?

משום דהווי תרומת הדשן ועגלה ערופה, שני כתובין הבאין כאחד,

וכל שני כתובים הבאין כאחד - אין מלמדין.

הניחא למאן דאמר: אין מלמדין.

אלא למאן דאמר: מלמדין - מאי איכא למימר?

תרי מיעוטי כתיבי:

כתיב: "ושמו".

וכתיב: "הערופה" (דברים כא, ו).

³² "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח וישמו אצל המזבח"

³³ ובא אהרן אל אוהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם

73. כו, א

רפ"י

הכניסה לרבקה. עגלה ערופה רבקה קופל"א {צמד} בלע"ז שקושרין ארבע פרות ביחד: **ודשה.** תבואה עם חברותיה: **כשירה.** שלא נתכוין לכך ולא עבדה היא: **ואם נתכוין שתינק ותדוש פסולה.** והכא לא אפשר שלא יכניסנה שתינק וכי מתכוין שתינק ותידוש פסולה: **אשר לא עובד בה מכל מקום.** דאע"ג דבעלמא לא מיתסר הכא אסור: **הא לא דמיא.** תירוצא הוא: **שכן עליה עוף.** בפרה אדומה קאי שפרח ונח על גבה אע"ג דכתיב לא עלה עליה עול דמשמע עליה אפילו עליה בעלמא ואי משום דכתיב עול הא מרבינן ביה שאר עבודות במסכת סוטה (דף מו.) אפ"ה בהא עליה כשרה דלא ניחא ליה והוא הדין להכניסה לרבקה ודשה: **עלה עליה זכר פסולה.** דניחא ליה והוא הדין לתינק ותידוש: **עובד.** משמע ממילא עבד משמע בידים ואף על גב דהאי בעגלה כתיב תרווייהו ילפינן מהדדי בגזרה שוה דעול עול במסכת סוטה (דף מו.): **לא ישטחנה.** במוצא בגד אבודה קאי: **מגוד.** קביל"א { יתד, וו, זיז } : **לצורכה.** כדי שלא יאכלנו עש: **נזדמנו לו אורחין וכו'.** אלמא אף על גב דלצורכה הוא והיינו לא אפשר הואיל ומתכוין להתכבד בשל חבירו באורחין חשיב ליה גזל ואסיר: ומשני לאו משום כוונה הוא אלא משום דבשטיחה זו קלי לה כלומר מאבדה בידים אי משום עינא בישא אי משום דלמא אורחין גנבי נינהו וגנבי לה: **מוכרין כדרכן.** מעוטפין בכסות כלאים דאין מתכוין להנאת לבישה: **והצנועים.** פרושים שמתרחקין מן הכיעור ומן הדומה לו: **לישנא קמא דרבא.** אפשר ולא מתכוין אסור אפילו לרבי שמעון דא"כ הא מני: יש שטועין שמקשין על משנה זו אותה ששינו בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לנכרי אלמא כלאים אסור למכור וטעות בידם דהתם אבד דוקא שמא יחזור נכרי וימכרנו לישראל ולא יכיר שיש בו כלאים וילבשנו אבל כלאים הניכר מותר בכל הנאות מכירה:

["איתמר:

הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו, אב"י אמר: מותרת. ורבא אמר: אסורה"].

תא שמע:

"הכניסה לרבקה ודשה - כשירה. בשביל שתינק ותדוש - פסולה".

והא הכא דלא אפשר וקא מיפנין וקתני פסולה!

שאני התם דכתיב: "אשר לא עבד בה" - מכל מקום.

אי הכי,

אפילו רישא נמי!

הא לא דמיא אלא להא:

כ"ב

"שכן עליה עוף - כשירה,

עלה עליה זכר - פסולה" (פרה ב, ד).

מאי טעמא?

אמר רב פפא:

אי כתיב: "עבד" ³⁴ (דברים כא ג) וקרין "עבד" - עד דעביד בה איהו.

אי כתיב "עובד" וקרין "עובד" - אפילו ממילא נמי.

השתא דכתיב: "עבד" וקרין "עובד" - עובד דומיא ד"עבד".

מה "עבד" - דניחא ליה,

אף "עובד" - דניחא ליה.

תא שמע:

"אבידה,

לא ישטחנה לא על גבי מטא ולא על גבי מגוד לצורכו.

אבל שוטחה לצורכה על גבי מטא ועל גבי מגוד.

נזדמנו לו אורחין,

לא ישטחנה לא על גבי מטא, ולא על גבי מגוד, בין לצורכה בין לצורכו!"

שאני התם,

דקלי לה,

אי משום עינא בישא,

אי משום גנבי.

תא שמע:

"מוכרי כסות,

מוכרין בדרך,

ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים.

והצנועין - מפשילין לאחוריהם במקל" (כלאים ט, ה).

והא הכא דאפשר למעבד כצנועין, וכי לא מכוין - שרי.

תויבתא למאן דתני לישנא קמא דרבא.

תויבתא.

³⁴ ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעול

74. כו, ב - כז, א

רס"י

בקליפי ערלה. קליפי אגוזים ורמונים שאף הם בכלל פרי ואסורין משום ערלה וכן קשין של כלאי הכרם הכל אסור דבכלאים לא כתיב פרי:

חדש יותץ. שהרי על ידי היסק זה של ערלה נגמר ומתקיים כולו: **ישן.** שאין היסק זה מועיל לו אלא שאופה בו פת:

יוצן. שלא יאפה בו פת בהיסק זה: **אפה בו פת.** בהיסק זה לקמן מוקי לה כשאבוקה כנגדו שכל שעה שהיתה פת בתנור היה דולק האור ואופהו שהיה נהנה מן האיסור בשעה שהאיסור בעין:

רבי אומר הפת אסורה. דיש שבח עצי איסור בפת:

וחכמים אומרים הפת מותרת. (דהא) סברי אין שבח עצים בפת ממש והוא הדין דלית להו נמי חדש יותץ אלא יוצן והכי אמרי' בשמעתין:

בישלה על גבי גחלים. דברי הכל הפת מותרת ואפילו לרבי דכי איתהני פת מאיסור כבר כלה ובטל וגחלים איצטריכא ליה דלא תימא אכתי איסורא בעיניה וכל שכן בתנור גרוף ואין אבוקה כנגדו:

הא רבי. דקתני חדש יותץ רבי הוא דאמר הפת אסורה משום דגמרה באיסור והוא הדין לתנור חדש שנגמר נמי ע"י האיסור:

אימור דשמעת ליה לרבי דיש שבח עצים בפת. כי שמעת ליה דפליג רבי אדרבנן ביש שבח עצים בפת לחודא הוא דשמעת ליה דרבנן הוּוּ מקילי טפי ושרו אפי' פת לאכול דאמרי אין שבח עצים בה אלא שבח היסק ואיסור שבה כבר כלה הוא ורבי סבר הואיל ואבוקה כנגדו יש שבח עצים ואיסור גמור בה וגבי תנור חדש נהי דיש שבח עצים בו מיהו הוא עצמו אין נאכל אלא להיסק אחר עומד ויאפו בו ונמצאת פת הנאפת בו נגמרת ע"י איסור והיתר עצי איסור שגמרו (בו) את התנור ועצי היתר שגמרו את הפת והא היכא שמעינן ליה דאסר רבי:

הא ר' אליעזר. דשמעינן ליה זה וזה גורם אסור דבר שאיסור והיתר גרמו לו שיבא אסור בהנאה:

לתוך עיסה. של חולין:

אחר אחרון אני בא. אם סילק את הראשון כדמתרץ ליה אביי:

לא שנו. דאחר אחרון אני בא ואם נפל היתר בסוף מותר אלא שקידם את האיסור וסילקו מכיון שנפל בו היתר מיד דהואיל וסילקו ועדיין לא החמיץ בטל והלך לו ואע"ג דהועיל בה קצת שיכול זה האחרון לגמור חימוץ על ידו אעפ"כ כבר בטל לו ושוב אין חוזר וניעור בו אבל לא קדם וסילק ונגמר על ידי שניהם ואינו יכול ליבטל אסור אלמא זה וזה גורם אסור:

דאחר אחרון אני בא. וטעמא משום דאזל בתר גמר מעשה גמרו בהיתר מותר ואפי' לא קדם וסילק דאיכא זה וזה גורם גמרו באיסור אסור (ואפילו קדם וסילק את האיסור):

["עבר זמנו:

אסור בהנאתו]

ולא יסיק בו [תנור וכירים"].

תנו רבנן:

"תנור שהסיקה בקליפי ערלה, או בקשין של כלאי הכרם.

חדש - יותץ.

ישן - יוצן.

אפה בו את הפת,

רבי אומר:

הפת אסורה.

וחכמים אומרים:

הפת מותרת.

בישלה על גבי גחלים - דברי הכל מותר".

והא תניא:

"בין חדש ובין ישן - יוצן!"

לא קשיא:

הא - רבי.

והא - רבנן.

אימור דשמעת ליה לרבי משום דיש שבח עצים בפת, זה וזה גורם - מי שמעת ליה?

אלא, לא קשיא:

הא - רבי אליעזר.

הא - רבנן.

הי רבי אליעזר?

אלימא רבי אליעזר דשאר,

דתנן:

"שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה,

ואין בזה כדי להחמיץ,

ואין בזה כדי להחמיץ,

ונצטרפו וחמצו.

רבי אליעזר אומר:

אחד אחרון אני בא.

וחכמים אומרים:

בין שנפל איסור לבתחלה,

ובין שנפל איסור לבסוף,

לעולם אינו אסור, עד שיהא בו כדי להחמיץ" (ערלה ב, יא).

ואמר אביי:

לא שנו, אלא: שקדם וסילק את האיסור.

אבל לא קדם וסילק את האיסור - אסור,

אלמא: זה וזה גורם - אסור!

וממאי דטעמא דרבי אליעזר כאביי?

דילמא טעמא דרבי אליעזר משום ד'אחר אחרון אני בא'.

לא שנא קדם וסילק את האיסור,

לא שנא לא קדם וסילק את האיסור.

ר"י

אבל בבת אחת. אם נפלו כאחת דליכא גמרו באיסור הכי נמי דשרי דזה וזה גורם מותר: **הימנה.** מן האשירה:

יוליך הנאה לים המלח. דמי עצים מכל מקום שמעינן ליה כל כמה דלא ממטי הנאה לים המלח מודה הוא לתי"ק בין אחדש יותץ בין אישן יוצן בין איסור פת אלמא כיון דקתני חדש יותץ אית ליה זה וזה גורם אסור והא דתניא לעיל חדש יוצן רבנן היא דפליגי עליה דר' ואמרי הפת מותרת משום דלא חשיבא להו הנאת היסק ואפילו בגורם אחד לבדו משום דליתיה לאיסורא בעיניה וכל שכן בתנור שאינו נאכל הוא בעצמו ואין הנאתו בגורם אחד לבדו אלא בשני גורמים שלו ושל היתר ואם תאמר לרבנן יוצן למה לי הא שרו לפת האפויה בהיסק איסור הני מילי דיעבד אבל לכתחלה לא קא שרו לאפות בהיסק איסור ולקמן פריך עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה דאסירי מדאורייתא והוא הדין דמצי לאוקמא להא דחדש יותץ דלעיל כתנא קמא דר' אליעזר אלא משום דלא ידעינן מנו וניחא ליה למינקט ר' אליעזר והוא ומחלוקתו קאמר: **א"כ.** דפרכת דילמא שאני ליה אמאן תרמייה להא דתניא לעיל גבי ערלה יותץ על כרחיך כיון דלא משכחת תנא דאמר זה וזה גורם אסור אלא רבי אליעזר ומחלוקתו במסכת ע"ז וחזינא סתמא דתני בשאר איסורי נמי הכי רבי אליעזר קאמר לה ולא שני ליה:

אמר אביי אם תמצוי לומר. ברייתא מפורשת הכי דכי היכי דאסר רבי בפת הכי נמי אסר בתנור ואע"פ שאין עצמו נאכל דאית ליה זה וזה גורם אסור ורישא דברייתא דלעיל דערלה רבי קאמר לה כולה:

היינו ר' אליעזר. בניחותא וליכא למיבעי מידי:

ואם תמצוי לומר. דסבירא ליה זה וזה גורם מותר ורישא דההוא לאו רבי הוא אלא רבי אליעזר הוא והתם בפת הוא דאסר רבי משום דיש שבח עצים בגופה ונמצא כשאוכלה גופו הוא הנהנה מן האיסור בגורם אחד אבל בתנור חדש וציננו שרי:

הני קערות כוסות וצלוחיות. של חרס שצרפן בעצי אשירה אסירי אפילו לרבי דהא יש שבח עצים בהן והנאתן בלא גורם שני הוא ועל ידי גורם ראשון הוא משתמש בהן הנאת גופו ולא דמו לתנור דלא מטיא הנאה לגוף מינה עד דאיכא גורם שני:

כי פליגי. רבי דלא אסר אלא בפת ור' אליעזר אית ליה זה וזה גורם אסור בתנור וקדירה שאין הגוף נהנה מהן עד שיבא גורם שני והוא של היתר:

קדירה. שצרפה כשהיא חדשה בעצי איסור:

דהא מקבלה בישולה. ואיכא הנאת תשמיש שמשתמש בה בלא גורם אחר אבל תנור אין נותנין בו פת אלא לאחר הסיקה של גורם היתר:

איפכא תני לה. להא ברייתא דלעיל ואיפכא אתנייה:

ואי בעית אימא. שמואל נמי הכי אתנייה ואית ליה דר' אסר ורבנן שרו ואיהו הפך לה כדי שלא ילכו בני אדם אחר רבים להתיר דבעלמא במחלוקות אחרות שנחלקו רבים על רבי סבירא ליה לשמואל דאע"ג דהלכה כרבי מחבירו במקום יחיד אין הלכה כמותו מחבירו כלומר במקום רבים ובהא סבירא ליה דהלכה כמותו ואע"ג דרבים פליגי עליה:

אבל בבת אחת, הכי נמי דשרי.

אלא, רבי אליעזר דעצי אשירה, דתנן:

"נטל הימנה עצים - אסורין בהנאה.

הסיק בהן את התנור:

חדש - יותץ,

ישן - יוצן.

אפה בו את הפת - אסורין בהנאה.

נתערבה באחרות ואחרות באחרות - בולן אסורין בהנאה.

רבי אליעזר אומר:

יוליך הנאה לים המלח.

אמרו לו: אין פדיון לעבודה זרה" (עבודה זרה מט:)

אימור דשמעת ליה לרבי אליעזר בעבודה זרה, דחמיר איסורה, בשאר איסורין שבתורה, מי שמעת ליה?

אלא אם כן, אמאן תרמייה?

ועוד,

הא תניא בהדיא:

"וכן היה רבי אליעזר אסר בכל איסורין שבתורה".

אמר אביי:

אם תמצא לומר: "זה וזה גורם אסור", רבי היינו רבי אליעזר.

ואם תמצוי לומר: "זה וזה גורם מותר", והכא משום דיש שבח עצים בפת הוא, הני קערות וכוסות וצלוחיות - אסירי.

כי פליגי: בתנור וקדירה,

למאן דאמר: "זה וזה גורם אסור" - אסור,

למאן דאמר: "זה וזה גורם מותר" - שרי.

איכא דאמרי:

אפילו למאן דאמר: "זה וזה גורם מותר" - קדירה אסורה,

דהא קבלה בישולא מקמי דניתן עצים דהיתירא.

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל:

"תנור שהסיקו בקליפי ערלה, או בקשין של בלאי הכרם,

חדש - יותץ,

ישן - יוצן.

אפה בו את הפת,

רבי אומר:

הפת מותרת.

וחכמים אומרים:

הפת אסורה".

והתניא איפכא!

שמואל איפכא תני.

ואי בעית אימא:

בעלמא קסבר שמואל:

רפ"י

אפכה ואתנייה. אפכנה ואשנינה
 כי היכי דתיקו הא מילתא
 דאיסורא בשם רבנן ויעשו בני
 אדם כמותן שהכל הולכין אחרי
 רבים שאם אני אומר הלכה
 כרבי שהוא יחיד לא יאמינו לי:

הִלְכָה כְּרַבֵּי מַחְבֵּירוֹ, וְלֹא מַחְבֵּירָיו.

וּבְהָא אֶפְיֵלוּ מַחְבֵּירָיו.

וְסָבַר אֶתְנִייה אִיפְכָא,
 כִּי הֵיכִי דְנִיקוּם רַבָּנָן לְאִיסוּרָא.

רפ"י

גחלים עוממות. כבויות כדכתיב (יחזקאל לא) ארזים לא עממוהו ומתרגמינן כהה עמיא: **לוחשות.** גחלים בוערות נראות כמתנענעות ולוחשות זו לזו: **אסורין.** לרבי: **כנגדו.** כנגד הפת מבעיר העצים בפי התנור: **עצים דאיסורא.** דמתסרי בהנאה לרבנן היכי משכחת להו: **בשרשיפא.** כסא לישב עליו או להדום רגליו דהנאתן כשהן בעין ועל ידי ממש אבל הנאת היסק אין הנאתו אלא לאחר ביעורו או בשעת ביעורו:

75. כז, א-ב

"בישלה על גבי גחלים - דברי הכל הפת מותרת".

אמר רב יהודה אמר שמואל, ורבי חייא בר אשי אמר רבי יוחנן: חד אמר: לא שנו אלא גחלים עוממות, אבל גחלים לוחשות - אסורין. וחד אמר: אפילו גחלים לוחשות - נמי מותרין.

בשלמא למאן דאמר: "לוחשות - אסורין", משום דיש שבח עצים בפת. אלא למאן דאמר: "אפילו לוחשות - מותרות", פת דאסר דיש שבח עצים בפת, לרבי היכי משכחת ליה?

אמר רב פפא: כשאבוקה כנגדו.

כזב, מקלל דרבנן דפליגי עליה, שרו אפילו כשאבוקה כנגדו, אלא עצים דאיסורא לרבנן היכי משכחת להו?

אמר רב אמי בר חמא: בשרשיפא.

76. כז, ב

רפ"י

בטילה במאתיים. הלכך לא חמירא משכלה ונבער איסורו: **והלא מעל המסיק.** וחייב קרבן מעילה וכל דבר שאין בו קדושת הגוף כגון בהמה שאינה של קרבן וכלי שאינו כלי שרת כיון שמעל בו יצא לחולין דתנן (מעילה דף יט:): אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד אבל כל מידי אחרינא ממעילה ראשונה נפקא לחולין דק"ל אין מעילה בכ"מ אלא שינוי שנשתנה מקדושתו ואמאי פת אסורה הא קודם שנתנו הפת היה ההיסק חולין: **בעצי שלמים.** שהתפיסן לדמי שלמים למוכרן וליקח בדמיהן שלמים וקדשים קלים אין להם מעילה דלאו קדשי ה' קרינן ביה שכולן לבעלים ואין לגבוה בהן אלא לאחר זריקת דמים את האימורין ואיסורא מיהא רכיבה עלייהו וממעילה הוא דאימעיטי במסכת מעילה: **ואליבא דרבי יהודה.** פשט ליה רב חסדא בקדושין בפ"ב (דף נה.) דאמר הקדש במזיד אין מתחלל אם נהנה ממנו במזיד לא יצא לחולין הלכך בשלמים שוגג דידהו כמזיד דהקדש דהא לאו בני מעילה נינהו והכי נמי הוה מצוי למימר הכא כשהסיקו מזיד עסקינן מיהו שהסיקו משמע שוגג ומזיד וכיון דמצוי לאוקמה בין בשוגג בין במזיד אוקמה: **כל הנשרפין.** בשילהי פרק בתרא דתמורה מפרש אלו נשרפין ואלו נקברין: **ואפר הקדש לעולם אסור.** להכי נקט גבי הקדש לעולם וגבי אשירה לא נקט לעולם משום דאשירה יש לה היתר אם שורפה עו"ג ובטלה אבל הקדש אין בו ביטול והכי מפורש בשילהי תמורה: רמי בר חמא ורב שמעיה אאפר הקדש לעולם אסור מהדרי: **באותו אפר שטעון גניזה.** קאמר לעולם אסור וזהו אפר של תרומת הדשן שלא היתה מעילה בהסיקו:

[תנור שהסיקו בקליפי ערלה, או בקשין של נלאי הנדם.]

אָפָה בּוֹ אֶת הַפֶּת.

וחנמים אומרים:
הַפֶּת מוֹתֵרֶת[.]

בְּעָא מִינֵיהּ רַמִּי בַר חֲמָא מֵרַב חֲסָדָא:
תנור שהסיקו בעצי הקדש, ואָפָה בּוֹ הַפֶּת - לְרַבְנָן דְּשָׂרוּ בְּקַמֵּייתָא מֵאִי?

אָמַר לֵיהּ:
הַפֶּת אָסוּרָה.

וּמָה בֵּין זֶה לְעֶרְלָה?

אָמַר רַבָּא:
הֲכִי הִשְׁתָּא?!
עֶרְלָה בְּטִילָה בְּמֵאֲתִים,
הַקֶּדֶשׁ אֶפִּילוּ בְּאַלְף לֹא בְּטִיל!

אֵלָּא אָמַר רַבָּא:
אִי קִשְׂיָא לֵיהּ, הָא קִשְׂיָא:
וְהֵלֵא, מְעַל הַמְּסִיק.
וְכָל הֵיכָא דְמְעַל הַמְּסִיק נִפְקוּ לְהוּ לְחוּלִין!

אָמַר רַב פֶּפְא:
הֲכָא בְּעֵצֵי שְׁלָמִים עֶסְקִינָן,
וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה,
דְּאָמַר: הַקֶּדֶשׁ בְּשׁוּגֵג - מִתְחַלֵּל, בְּמִזִּיד - אֵינּוּ מִתְחַלֵּל.
בְּמִזִּיד מֵאִי טַעֲמָא לֹא? כִּיּוֹן דְּלֹא בַר מְעִילָה הוּא - לֹא נִפְיֵק לְחוּלִין.
שְׁלָמִים נְמִי, כִּיּוֹן דְּלֹא בַר מְעִילָה נִינְהוּ - לֹא נִפְקָא לְחוּלִין.

וְכָל הֵיכָא דְמְעַל הַמְּסִיק נִפְקִי לְחוּלִין?!
וְהָא תִנְיָא:

"כָּל הַנִּשְׂרָפִין אֶפְרֹן מוֹתֵר, חוּץ מֵעֵצֵי אֲשִׁירָה, וְאֶפְרֹן הַקֶּדֶשׁ לְעוֹלָם אָסוּר!"

אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא:
כְּגוֹן שֶׁנִּפְלְגָה דְלִיקָה מֵאִלְיָהּ בְּעֵצֵי הַקֶּדֶשׁ,
דְּלִיקָא אֵינֶשׁ דְּנִמְעוּל.

רַב שְׁמַעְיָה אָמַר:
בְּאוֹתָן שֶׁטְעוּנִין גְּנִיזָה.
דִּתְנִיָא:

"וְשִׁמוּ"³⁵ (ויקרא ו, ג) - בְּנַחַת,
"וְשִׁמוּ" - כּוֹלֹ,
"וְשִׁמוּ" - שְׁלֹא יִפְזֹר.

77. כז, ב - כח, א

רפ"י

כל דין שאתה דן. שמתחלתו אתה דנו כדי להחמיר עליו שהרי חמור הוא ואתה מביא לו חומר אחר כדקאמרת חמץ שהוא בבל יראה אין דין שטעון שריפה וסופו נמצא שחומר שאתה מוסיף עליו גורם לו להקל:

אינו דין. שהרי הדין מלמד שיהא חמור והרי הוא מקילו:

שאם לא מצא עצים ישב ויבטל. בתמיה ואף על גב דאמר' בפרק קמא (דף יב:) לרבי יהודה אבל בשעת ביעורו השבתו בכל דבר גבי פלוגתייהו מיהא קולא היא במי שהוא רוצה לצאת בשיירא או בתוך שלשים דאמרין זקוק לבער וכשאין עצים לשורפו יהא יושב ובטל ולא יבערנו:

ודנו דין אחר. שאינו קל וחומר אלא גזירה שוה ובין לקולא ובין לחומרא בתרה אזלינן דגזירת הכתוב הוא ואין להשיב עליו תחלתו להחמיר וסופו להקל:

חמץ ישנו בבל תותירו. לא יראה ולא ימצא:

אשם תלוי. בא על ספק כרת כגון חלב ושומן לפניו ושגג באחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל ואם שחטו ואירע בו פסול או נותר פליגי ר' יהודה ורבנן בשילהי פרק בתרא דתמורה לר' יהודה בקבורה לרבנן בשריפה:

חטאת העוף הבא על הספק. כגון הפילה ספק ולד ספק אינו ולד אינה אוכלת בקדשים שמא ולד הוא עד שתביא כפרתה העולה באה על תנאי אם ילדתי הרי היא לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה וחטאת העוף מביאתו על הספק ואין כאן משום חולין בעזרה דמקראי נפיק במסכת נזיר בפרק מי שאמר (דף כט.) ואסורה באכילה שמא חולין היא ומליקתה שויה נבילה ופליגי בה רבי יהודה ורבנן בפרק בתרא דתמורה חטאת העוף הבא על הספק תשרף רבי יהודה אומר יטילנה לאמה:

ואתה אומר בקבורה. אאשם תלוי קאי דקאמר ר' יהודה יקבר ואע"ג שהנותר ממנו אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת והוא בבל תותירו:

כפא דחטא נגרא. כף בזך שחקק האומן בתוכו ישרוף את לשונו ואת חכו בחרדל לישנא אחרינא ישרוף הומי"ר {לגמוא} (לבלוע מתוך שאיפה) {בלע"ז כמו שורפה חיה בע"ז} (דף כט:):

סדנא. נגר עושה סד לשום בו רגלי אסירים כמו ותשם בסד רגלי (איוב יג):

מדויל ידיה משתלים. מהרמת ידו וממלאכתו משתלם שכרו כשנמצא גנב:

גיראה. עושה חצים:

"רבי יהודה אומר:

"אין ביעור [חמץ אלא שריפה.

וחכמים אומרים:

אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים].

תניא:

"אמר רבי יהודה:

אין ביעור חמץ אלא שריפה.

והדין נותן: ומה נותר, שאינו ב"בל יראה" ו"בל ימצא" טעון שריפה,

חמץ שישנו ב"בל יראה" ו"בל ימצא" לא כל שבו שטעון שריפה!

אמרו לו:

כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל - אינו דין.

לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל?!

והתורה אמרה: "תשביתו שאר מבתיכם" (שמות יב, טו) - בכל דבר שאתה יכול להשביתו!

חזר רבי יהודה ודנו דין אחר:

נותר אסור באכילה, וחמץ אסור באכילה:

מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה.

אמרו לו:

נבילה תוכיח, שאסורה באכילה ואינה טעונה שריפה!

אמר להן:

הפרש: נותר - אסור באכילה ובהנאה, וחמץ - אסור באכילה ובהנאה.

מה נותר - טעון שריפה, אף חמץ - טעון שריפה.

אמרו לו:

שור הנסקל יוכיח, שאסור באכילה ובהנאה ואינו טעון שריפה.

אמר להן:

הפרש: נותר - אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת,

וחמץ אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת,

מה נותר - בשריפה אף חמץ - בשריפה,

אמרו לו:

חלבו של שור הנסקל יוכיח, שאסור באכילה, ובהנאה, וענוש כרת, ואין טעון שריפה!

חזר רבי יהודה ודנו דין אחר:

נותר - ישנו ב"בל תותירו", וחמץ ב"בל תותירו",

מה נותר - בשריפה, אף חמץ - בשריפה.

אמרו לו:

אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק, לדבריך יוכיחו שהן ב"בל תותירו".

שאנו אומרים בשריפה, ואתה אומר בקבורה!

שתק רבי יהודה".

כח,א

אמר רב יוסף:

היינו דאמר' אינשי: כפא דחטא נגרא בגויה נשרוף חרדלא.

אמר אב"י:

סדנא בסדני יתיב, מדויל ידיה משתלים.

רבא אמר:

גירא בגירי מקטיל, מדויל ידיה משתלים.

78. כח, א

רס"י

או דילמא. לרוח הוא דבעי פירור שמא יזרקנו שלם וימצאנה אחר ויאכלנו אבל לים מטיל בעיניה דממיס ונימוק מאליו. לשון שחיקה שייך במתכת ולשון פירור שייך בפת: **ים המלח**. [הנקרא מי"ר בטיא"ה {ים קפוא (?)} יש מי שאומר שאינה מאת רשי"י] [אין ספינה עוברת בו: **בעי פירור**. שמא תפגע בו ספינה ותטלנו ולא אדעתיה: **לא ממסה**. אין המים ממסות אותו: **תניא כוותיה דרבה**. דחמץ בעי פירור: **תניא כוותיה דרב יוסף**. דעי"ז בעי שחיקה: **בחיטי**. שהחמיצו בעי פירור כלומר פיזור שלא יתנם בשק ויזרקם אלא יפזרם על פני המים שלא יוכל אדם ללקטן מעל פני המים:

"וחכמים אומרים:

מפרר וזורה [לרוח או מטיל לים].

איבעיא להו:

היכי קאמר?

מפרר וזורה לרוח, ומפרר ומטיל לים.

או דילמא: מפרר וזורה לרוח, אבל מטיל לים בעיניה?

ותנן נמי גבי עבודה זרה כי האי גוונא:

"רבי יוסי אומר:

שוחק וזורה לרוח, או מטיל לים" (עבודה זרה מג:),

ואיבעיא להו:

היכי קאמר?

שוחק וזורה לרוח, ושוחק ומטיל לים.

או שוחק וזורה לרוח, אבל מטיל לים בעיניה?

אמר רבה:

מסתברא עבודה זרה דלים המלח קא אזלא לא בעי שחיקה.

חמץ דלשאר נהרות קאזיל בעי פירור.

אמר ליה רב יוסף:

אדרבא, איפכא מסתברא,

עבודה זרה דלא ממיסה - בעי שחיקה.

חמץ דממיס - לא בעי פירור.

תניא כוותיה דרבה,

תניא כוותיה דרב יוסף.

"תניא כוותיה דרבה:"

"היה מהלך במדבר מפרר וזורה לרוח.

היה מהלך בספינה מפרר ומטיל לים."

"תניא כוותיה דרב יוסף:"

"היה מהלך במדבר - שוחק וזורה לרוח.

היה מהלך בספינה - שוחק ומטיל לים."

'שחיקה' קשיא לרבה!

'פירור' קשיא לרב יוסף!

שחיקה לרבה לא קשיא:

הא - לים המלח,

הא - לשאר נהרות.

פירור לרב יוסף לא קשיא:

הא - בחיטי,

הא - בנהמא.

79. כח, א-ב

רש"י

מתני'
משום שנאמר לא יראה לך.
 בגמרא מפרש לה משום קנסא
 דעבר עליה משום בל יראה:

גמ'
בין לפני זמנו. משש שעות עד שתחשך:
לאחר זמנו. משעבר הפסח עובר עליו בלאו ואם אכלו אינו ענוש כרת ולקמן מפרש ללאו:
תוך זמנו. במועד:
ומשעה שאסור באכילה. היינו משש שעות ולמעלה דאמרן לפני זמנו בלאו והא מילתא רבי יהודה קאמר לה כדמפרש בגמרא אתאן לתנא קמא:
תמה על עצמד וכו'. דאפילו בתוך המועד קאמר דמותר בהנאה וקא מתמה אהני דאסרי:
לא תאכל עליו. משעת שחיטה דהיינו משש שעות ולמעלה שחמה נוטה להעריב:
 הכי גרסינן חמץ אין לי אלא שנתחמץ מאליו:

משנה

חמץ של גוי שעבר עליו הפסח - מותר בהנאה.
של ישראל - אסור בהנאה,
שנאמר: "ולא יראה לך שאר"³⁶ (שמות יג, ז).

גמרא

מני מתניתין?

לא רבי יהודה,
 ולא רבי שמעון,
 ולא רבי יוסי הגלילי.

מאי היא?

דתניא:

"חמץ בין לפני זמנו, בין לאחר זמנו - עובר עליו בלאו.
תוך זמנו - עובר עליו בלאו וזכרת,
דברי רבי יהודה.

כח, ב

רבי שמעון אומר:

חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו - אינו עובר עליו בלא כלום.
תוך זמנו - עובר עליו בזכרת ובלאו,
ומשעה שאסור באכילה - אסור בהנאה.

אתאן לתנא קמא

רבי יוסי הגלילי אומר:

תמה על עצמד, היאך חמץ אסור בהנאה כל שבועה?

ומניין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה?
שנאמר: "לא תאכל עליו חמץ"³⁷ (דברים טז, ב).

דברי רבי יהודה.

אמר לו **רבי שמעון:**

וכי אפשר לומר בן?

והלא כבר נאמר: "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות" (דברים טז, ב)!
אם בן מה תלמוד לומר: "לא תאכל עליו חמץ"?

בשעה שישנו בקום אכול מצה - ישנו ב'בל תאכל חמץ,
ובשעה שאינו בקום אכול מצה - אינו ב'בל תאכל חמץ'.

מאי טעמא דרבי יהודה?

תלתא קראי כתיבי:

"ולא יאכל חמץ" (שמות יג, ג),

"כל מהחמצת לא תאכלו"³⁸ (שמות יב, כ),

"לא תאכל עליו חמץ" (דברים טז, ג).

חד - לפני זמנו,

וחד - לאחר זמנו,

וחד - לתוך זמנו.

³⁶ ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבולך

³⁷ וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, להם עוני

³⁸ כל מהחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות

רש"י

מנין לפסח מצרים. שלא נהגו בו איסור חמץ אלא יום אחד: ת"ל לא יאכל חמץ וסמך ליה היום אתם יוצאים. לא יאכל חמץ היום: ואי בעית אימא סמוכין לא דריש. רבי יהודה אלא במשנה תורה לחוד והכי שמעינן ליה בפרק קמא דיבמות (ד' ד.) הלכך לית ליה דרבי יוסי הגלילי:

ורבי שמעון?

חד - לתוך זמנו, ו"כל מחמצת" - מבְּעֵי לִיה לְכַדְתְּנִיא: "חֲמִץ"³⁹ - אין לי אלא שנתחמץ מאֲלִיו מחמת דְּבַר אַחַר, מִנִּין? תְּלַמּוּד לֹמַר: "כָּל מִחְמָצַת לֹא תֹאכְלוּ". "וְלֹא יֹאכַל חֲמִץ" מבְּעֵי לִיה לְכַדְתְּנִיא: "דְּרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מִנִּין לְפֶסַח מִצְרַיִם שְׁאִין חִימוּצוֹ נוֹהֵג אֶלָּא יוֹם אֶחָד? תְּלַמּוּד לֹמַר: "לֹא יֹאכַל חֲמִץ", וְסִמֵּךְ לִיה: "הַיּוֹם אַתֶּם יּוֹצְאִים"⁴⁰ (שמות יג, ד.).

ורבי יהודה, מחמת דְּבַר אַחַר מְנָא לִיה?

מְדַאֲפָקִיה רַחֲמֵנָא בְּלִשׁוֹן מִחְמָצַת.

דרבי יוסי הגלילי מְנָא לִיה?

אי בְּעִית אִימָא מְדַסְמִיךְ לִיה "הַיּוֹם".

אי בְּעִית אִימָא:
סְמוּכִין לֹא דְרִישׁ.

³⁹ תוספת מילה ע"פ הגהות הב"ח ורש"י.

⁴⁰ הַיּוֹם אַתֶּם יּוֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאֶבֶיב

80. כח, ב

רפ"י

לקובעו חובה. האי שבעת ימים תאכלו מצות לאו לאקושי איסור חמץ למצות אכילת מצה אתא אלא לאקושי אכילת מצה לאזהרת חמץ לקבוע אכילת מצה חובה לדורות כל זמן שהוא מזהר על החמץ ואפילו בזמן שאין פסח דלא תימא על מצות ומרורים יאכלוהו כתיב אי איכא פסח מיחייב באכילת מצה ואי לא לא:

בערב תאכלו מצות. קרא יתירה הוא דהא כתיב על מצות ומרורים יאכלוהו:

לטמא ושהיה בדרך רחוקה. שאף על פי שאינו עושה פסח חייב באכילת מצה:

לא ניכול. לא נתחייב: **ערל.** שמתו אחיו מחמת מילה: **בן נכר.** מי שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ולא לכל התורה:

כתיב בהאי. ערל ובן נכר וכתבי טמא ושהיה בדרך רחוקה דליכול מצות ואף על גב דמצי יליף מיניה הלכך איצטריך היקישא לקובעו חובה ומקראי אחריני טובא כגון שבעת ימים מצות תאכלו וכגון מצות יאכל את שבעת הימים לא נפקא ליה קביעות חובה דהנהו לאו חובה ניהו אלא מצות יאכל ולא חמץ ואם רצה ליזון שלא מחמץ ושלא ממצה הרשות בידו ותדע דהא בכולהו כתיב את שבעת הימים וחובת מצה אינו אלא לילה הראשון כדילפינן בפרק בתרא אבל מההוא קרא נפקא לן חובת לילה הראשון מדכתיב להיקישא גבי פסח וכדכתיב תאכל עליו מצות כי פסח לילה הראשון אף היקישא שלא בזמן פסח ללילה ראשונה ואהני היקישא לקובעו חובה בזמן הזה ואהני עליו למימרא דקביעת חובה דהיקישא לאו לכל שבעה אלא ללילה הראשון:

אמר מר:

"ומניין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה?"

שנאמר: "לא תאכל עליו חמץ",

דברי רבי יהודה.

אמר לו רבי שמעון:

וכי אפשר לומר כן?

והלא נבר נאמר: "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות".

ורבי יהודה?

שפיר קאמר ליה רבי שמעון!

ורבי יהודה אמר לה:

ההוא - לקובעו חובה אפילו בזמן הזה הוא דאיתא.

ורבי שמעון לקובעו חובה - מנא ליה?

נפקא ליה מ"**בערב תאכלו**"⁴¹ (שמות יב, יח).

ורבי יהודה?

מיבעי ליה לטמא או שהיה בדרך רחוקה. סלקא דעתך אמינא: הואיל ובפסח לא יאכל מצה ומרור נמי לא ניכול.

קא משמע לן.

ורבי שמעון?

טמא ושהיה בדרך רחוקה לא איצטריך קרא, דלא גרע מערל ובן נכר.

דכתיב: "**וכל ערל לא יאכל בו**" (שמות יב, מח),

"בו" - הוא אינו אוכל,

אבל אוכל הוא במצה ובמרור.

ורבי יהודה?

כתיב בהאי וכתיב בהאי.

⁴¹ בראשון בארבעה עשר יום לחודש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחודש בערב

81. כח, ב - כט, א

["חֲמֵץ שֶׁל גּוֹי שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח - מוֹתֵר בְּהִנָּאָה.

שֶׁל יִשְׂרָאֵל - אֲסוּר בְּהִנָּאָה"]

מני מתניתין?

אי רבי יהודה - חמץ סתמא קאמר, אפילו דגוי.

כטא ואי רבי שמעון - אדישׂראל נמי מישׂרא קא שרי!

ואי רבי יוסי הגלילי - אפילו תוך זמנו מישׂרא קא שרי בהנאה.

אמר רב אחא בר יעקב:

לעולם רבי יהודה היא,

ויליף שאור דאכילה משאור דראייה.

מה שאור דראייה - שלף אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים, ושל גבוה.

אף שאור דאכילה - שלף אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל של אחרים, ושל גבוה.

ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו באכילה נמי שרי.

ואידי דתנא דישׂראל אסור בהנאה תנא נמי דגוי מותר בהנאה.

ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו בתוך זמנו מותר בהנאה.

ואידי דתנא דישׂראל לאחר זמנו - תנא נמי דגוי לאחר זמנו.

רבא אמר:

לעולם רבי שמעון היא.

ורבי שמעון קנסא קניס, הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא.

בשלמא לרבא, היינו דקתני: "שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲסוּר, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא יֵרָאֶה".

אָלָא לרב אחא בר יעקב משום "לֹא יֵאָכֵל חֲמֵץ" מיבעי ליה!

מי סברת אסיפא קאי?!

ארישא קאי.

והכי קאמר: חמץ של גוי שעבר עליו הפסח - מותר בהנאה,

משום שנאמר: "לֹא יֵרָאֶה לָךְ" - שלף אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים, ושל גבוה.

ויליף שאור דאכילה משאור דראייה.

ואזדו לטעמייהו,

דאיתמר:

האוכל שאור של גוי שעבר עליו הפסח, לדברי רבי יהודה,

רבא אמר:

לוקה.

ורב אחא בר יעקב אמר:

אינו לוקה.

"רבא אמר: לוקה" - לא יליף רבי יהודה שאור דאכילה משאור דראייה.

"ורב אחא בר יעקב אמר: אינו לוקה" - יליף שאור דאכילה משאור דראייה.

רפ"י

דישראל נמי מישרא שרי.

בהנאה לאחר זמנו:

לעולם ר' יהודה היא. דאע"ג

דנפקא ליה מקראי דלאחר זמנו

אסר קרא בשאור דישראל

קאמר אבל דנכרי שרי:

ויליף שאור דאכילה. כלומר

חמץ דגבי לא יאכל משאור

דראייה ומותר חמצו של נכרי

אף באכילה ואפי' בפסח מן

התורה:

לעולם ר' שמעון היא. דאמר

מדאורייתא לא מיתסר חמץ

אחר זמנו הלכך דנכרי שרי

ומיהו דישראל אסור מקנסא

דקנסוהו רבנן משום דעבר בבל

יראה:

בשלמא לרבא. דאמר טעמא

דאסור בהנאה משום קנסא

דעבר בבל יראה הוא היינו

דתנא מתני' אסור משום לא

יראה לך:

ואזדו לטעמייהו. רבא ורב אחא

בר יעקב:

82. כט, א-ב

רש"י

מעל. חייב קרבן מעילה דקסבר חמץ דהקדש בפסח בר דמים הוא ואפסדיה להקדש כר' שמעון דאמר חמץ לאחר הפסח מותר ואע"ג דקנסא קניס ה"מ בחמצו של הדיוט הואיל ועבר עליו בבל יראה אבל האי דבהתירא שהייה גביה דאמר מר (לעיל דף ה:) אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אחר הפסח הוה מזבין ליה גיזבר לישראל ואכלי ליה:

ויש אומרים לא מעל. כדמפרש דהואיל ונתחייב כרת משום אכילה פטור מן התשלומין כר' נחוניא ובמקום שאין קרן אין חומש ואין מעילה:

את יוה"כ כשבת. המדליק גדיש ביוה"כ ומתחייב כרת פטור מן התשלומין כאילו הדליקו בשבת שהוא מתחייב בנפשו מיתת ב"ד דפשיטא לן דפטור מלשלם כדכתיב (שמות כא) ולא יהיה אסון ענוש יענש הא אם אסון יהיה לא יענש שאף יוה"כ שמיתתו בידי שמים שנכרתים חיינו ובניו אסון הוא קרוי שנאי (בראשית מב) וקרהו אסון הלכך פטור מלשלם והכי פרשין לה באלו נערות יש טועים דקשיא להו כי פטר ר' נחוניא במזיד פטר דבר כרת הוא והכא בשוגג עסקין מדקתני מעל ושוגג לאו בר כרת הוא וטעות הוא זה דגבי חמץ מזיד הוא וגבי הקדש שוגג הוא דלא ידע שהוא של הקדש:

ורב יוסף אמר. אי הוה סבירא להנך תנאי כרבי שמעון דאמר תוך זמנו אסור בהנאה דכולי עלמא מודו דפטור הואיל והשתא מיהא לא חזי ולא ממונא הוא ואע"ג דסופו גורם הוא לממון לאחר הפסח אלא אליבא דר' יוסי הגלילי פליגי דאמר תוך זמנו נמי שרי בהנאה ובפודין קדשים להאכילן לכלבים קא מיפליגי מאן דאמר מעל סבר דראוי היה באותה שעה לפדות לאכילת כלבים ובר דמים הוא ודרי' נחוניא לית ליה:

ומאן דאמר לא מעל סבר אין פודין. הלכך לא חזי ופלוגתא דתנאי היא בתמורה (דף לא.) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלבים מכאן שאין פודין ואיכא דדריש תזבח ואכלת אין לך בהן היתר אכילה אלא לאחר זביחה למעוטי גיזה וחלב אבל לא לכלביך לא דריש:

להא שמעתא. דרב יוסף:

דכולי עלמא אין פודין. ואליבא דר' שמעון הוא דפליגי דשרי ליה לאחר פסח אף לאכילת ישראל ובהא פליגי מאן דאמר מעל סבר אף על גב דהשתא לא חזי הואיל ולקמיה גורם לממון הוא כממון דמי: הכי גרסינן רב אחא בר יעקב אמר דכולי עלמא כממון דמי:

ומאן דאמר לא מעל. כרבי יהודה דאמר אף לאחר הפסח אסור בהנאה וכל שכן בפסח עצמו הלכך לאו ממון איכא דלישראל לא חזי ולא גורם לממון איכא שאם יפדה לא יהנה ממנו ולנכרי לא מזדבן דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

ומ"ד מעל כר"ש. דאמר ראוי הוא לאחר הפסח אף (לאדם) (לישראל) והו"ל גורם לממון:

משאור דראייה. ושל הקדש אף בפסח מותר והכא אמר לרבי יהודה לא מעל: הכי גרסינן רב אשי אמר דכולי עלמא אין פודין ודבר הגורם לממון לאו כממון דמי. כלומר דכולי עלמא לנכרי לא מזבנינן ליה בפסח ומשום דלאחר הפסח דחזי לישראל לא מחייבי ליה דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי והכא טעמא דמעילה משום דסבר לה כרבי יוסי הגלילי דאמר אף תוך זמנו מותר בהנאה הלכך חזי למפרקיה ולהסיקו תחת תבשילו ומאן דאמר לא מעל כרבנן דאמרי חמץ בפסח אסור בהנאה ואי משום דמצוי לשהויי לאחר זמן כר"ש השתא מיהא לאו ממון הוא:

והדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא, דתניא:

"האוכל חמץ של הקדש במועד - מעל, ויש אומרים: לא מעל."

מאן "יש אומרים"?

אמר רבי יוחנן:

רבי נחוניא בן הקנה היא.

דתניא:

"רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים בשבת לתשלומין, מה שבת מתחייב בנפשו, ופטור מן התשלומין, אף יום הכפורים מתחייב בנפשו, ופטור מן התשלומין."

רב יוסף אומר:

פודין את הקדשים להאכילן לכלבים קמיפליגי.

מאן דאמר: מעל, קסבר: פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. ומאן דאמר: לא מעל, קסבר: אין פודין.

כטב, רב אחא בר רבא תנא לה ^אלהא שמעתא משמיה דרב יוסף בהא לישנא:

דכולי עלמא: אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים,

והכא בהא קמיפליגי:

דבר הגורם לממון כממון דמי

מאן דאמר: מעל, קסבר: דבר הגורם לממון כממון דמי.

ומאן דאמר: לא מעל, קסבר: דבר הגורם לממון לאו כממון דמי.

רב אחא בר יעקב אומר:

דכולי עלמא: דבר הגורם לממון כממון דמי,

והכא בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון קמיפליגי.

מאן דאמר: לא מעל, כרבי יהודה.

ומאן דאמר: מעל כרבי שמעון.

והא רב אחא בר יעקב הוא דאמר דרבי יהודה יליף שאור דאכילה משאור דראייה! אלא, הדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא.

רב אשי אומר:

דכולי עלמא אין פודין,

ודבר הגורם לממון לאו כממון דמי,

והכא בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן קמיפליגי.

מאן דאמר: מעל כרבי יוסי.

ומאן דאמר: לא מעל כרבנן.

83. כתב - ל, א

רפ"י

חמץ בזמנו וכו'. מפרש כוליה לקמיה:
אי נימא בנותן טעם שלא בזמנו
שלא במינו מותר. בתמיה הא יהיב טעמא ורב מדקאמר שלא בזמנו במינו אסור גלי דעתיה דכרי יהודה סבירא ליה דאמר אף לאחר הפסח אסור:
שלא במינו. נמי בזמנו אסור ואע"ג דאית ליה לרב בכל איסורין שלא במינו בנותן טעם רב גזר בחמץ בזמנו הואיל ובכרת הוא שלא במינו אטו במינו ואע"ג דבחלב ודס לא גזר שלא במינו אטו מינו התם הוא דבדילי מיניה אבל חמץ לא בדילי מיניה הואיל ואוכלו כל ימות השנה:
שלא בזמנו במינו אסור כרבי יהודה. דאמר לאחר הפסח דאורייתא הלכך אף תערובת אסור:
שלא במינו מותר. דשלא בזמנו דאינו בכרת שלא במינו אטו מינו לא גזר כי היכי דלא גזר בבשר בחלב ובשאר איסורין:
ושמואל אמר כו'. במשהו עסקין שלא במינו מותר כשאר איסורין דלא גזר שמואל בחמץ שלא במינו אטו מינו:
כרבי שמעון. דלאחר זמנו שרי ואפי' בנותן טעם נמי שרי ולקמן פריך והא אסר ליה ר' שמעון משום קנסא:
אמר רבא הלכתא כו'. ש"מ דפסק רבא הלכתא דכל איסורין שבתורה במינן במשהו ולא שני לן בין חמץ לשאר איסורי אלא בהא מילתא דגזר שלא במינן אטו מינן שמעין מינה חלב שנפל לקדירה אוסר במשהו וכן הלכה והא דקיי"ל כל איסורין שבתורה בששים בשלא במינן הוא:

אמר רב:

חמץ בזמנו:

בין במינו, בין שלא במינו - אסור.

שלא בזמנו:

במינו - אסור,

שלא במינו - מותר.

במאי עסקינן?

אילמא בנותן טעם, שלא בזמנו שלא במינו - מותר!?

הא יהיב טעמא!

אלא במשהו.

"חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו - אסור",

רב לטעמיה:

דרב ושמואל דאמרי תרוניהו:

כל איסורין שבתורה, במינו במשהו,

שלא במינו בנותן טעם.

רב גזר חמץ בזמנו שלא במינו אטו מינו.

ושלא בזמנו: במינו - אסור, כרבי יהודה.

ושלא במינו - מותר, דשלא בזמנו ושלא במינו אטו מינו - כולי האי לא גזרינן.

שמואל אמר:

חמץ בזמנו:

במינו - אסור,

שלא במינו - מותר.

שלא בזמנו:

בין במינו בין שלא במינו - מותר.

חמץ בזמנו במינו - אסור,

שמואל לטעמיה:

דרב ושמואל דאמרי תרוניהו:

כל איסורין שבתורה,

במינו - אסורין במשהו,

שלא במינו - בנותן טעם.

שלא במינן אטו מינן - לא גזר.

שלא בזמנו, בין במינן בין שלא במינן - מותרין,

כרבי שמעון.

ורבי יוחנן אמר:

חמץ בזמנו,

בין במינו ובין שלא במינו - אסור בנותן טעם.

שלא בזמנו, בין במינן בין שלא במינן - מותר.

"חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם"

רבי יוחנן לטעמיה,

דרבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוניהו:

כל איסורין שבתורה, בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם.

שלא בזמנו, בין במינו בין שלא במינו - מותרין, כרבי שמעון.

אמר רבא:

הלכתא:

לא

רש"י

שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר. אפילו בנותן טעם :
אבל ע"י תערובת לא. ואפי' שהייה בעיניה ועבר עליה לא קניס . למיסר תערובת דיליה :
ואזדא רבא. דאמר הלכה כר' שמעון לטעמיה דאמר נמי בעלמא חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר אף באכילה הואיל וליכא למיקנס ביה מידי ואי רבי יהודה חמץ סתמא קאמר ואפילו דנכרי :
בני חילא. נכרים אע"פ שאופיהו יום זה שעבר והוא פסח :

חמץ בזמנו,
 בין במינו בין שלא במינו - אסור במשהו, כרב.
 שלא בזמנו,
 בין במינו בין שלא במינו - מותר, כרבי שמעון.

ומי אמר רבא הכי?!
 והאמר רבא:
 רבי שמעון קנסא קניס הואיל ועבר עליו ב"בל יראה" ו"בל ימצא"!

הני מילי בעיניה,
 אבל על ידי תערובת - לא.

ואזדא רבא לטעמיה,
 דאמר רבא:
 כי הוינן בי רב נחמן,
 כי הוו נפקי שבעה יומי דפסקא אמר לן: פוקו וזבינו חמירא דבני חילא.

84. ל, א-ב

רס"י

אמר רב קדירות בפסח ישברו. רב לטעמיה דאמר חמץ אף לאחר זמנו אסור בהנאה כר' יהודה ואית ליה במשהו וקסבר נותן טעם לפגם אסור ולית הלכתא כוותיה מתרי טעמי חדא דאוקי רבא הלכתא דתערובת לאחר זמנו מותר כר"ש והאי פחות מתערובת הוא ועוד דקיי"ל נותן טעם לפגם מותר וזה משעברו עליו ימי הפסח הופג טעמו בדופני הכלי: **וליעבד בהו שלא במינו.** דהא מודי רב לעיל דחמץ שלא בזמנו שלא במינו במשהו מותר והאי משהו חשיב להו: **כנדי.** קדרות לאחר הפסח: **אשוו זביניכו.** אל תעלו דמיהן יותר משוויי: **כר"ש.** דמותרות הקדרות הישנות לאחר הפסח: **כר"ש ס"ל.** כדאמרן לעיל: **דטחו ביה טיחיא.** שומן נתנו בו בקרקעיתו ונותן טעם בלחם: **לעולם.** אפילו חזר והוסק: **אפילו במילחא.** להכי נקט אפילו במילחא שאין דרך לאכול פת בלא מלח או ליפתן: **טשין.** לשון טח: **מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי.** ושמעינן דהיסק מועיל לכלי חרס קדירות בפסח אמאי ישברו יסיקם ויתלבנו: **א"ל.** רב מוקים ליה להווא דקתני עד שיוסק דמשמע הא הוסק שרי בתנור של מתכת אבל של חרס התורה העידה עליו שאינו יוצא מידי דופנו לעולם: **חייס עלייהו.** ואי שרית ליה על ידי היסק פנים מורה היתירא וסמיד אהיסק בחוץ: **בוכיא.** כלי שהוא מרעפים שקורין טיילייש {טיילייש: רעפים} ואופין ומטגנין בו ככר:

אמר רב:

קדירות בפסח ישברו.

ואמאי? לשהינהו אחר הפסח, וליעבד בהו שלא במינו!

גזירה דילמא אתו למיעבד בהו במינו.

ושמואל אמר:

לא ישברו, אבל משהי להו לאחר זמנו, ועביר בהו בין במינו בין שלא במינו.

ואזדא שמואל לטעמיה,

דאמר שמואל להנהו המזבני כנדי:

אשוו זביני אנדיכי, ואי לא - דרשינא לכו כרבי שמעון.

ולידרוש להו, דהא שמואל כרבי שמעון סבירא ליה!

אתריה דרב הוה.

ההוא תנורא דטחו ביה טיחיא.

אסרה רבא בר אהילאי למיכליה לריפתא, אפילו במילחא.

לעולם, דילמא אתי למיכליה בכותחא.

מיתיבי:

"אין לשין את העיסה בחלב,

ואם לש - כל הפת נולה אסורה, מפני הרגל עבירה.

כיוצא בו ^ אין טשין את התנור באליה.

ואם טש - כל הפת נולה - אסורה, עד שיסיק את התנור.

הא הוסק התנור - מיהא שרי,

תיובתא דרבא בר אהילאי.

תיובתא!

אמר ליה רבינא לרב אשי:

וכי מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי,

אמאי קאמר רב: קדירות בפסח ישברו?

אמר ליה:

התם - תנור של מתכת.

הכא - בקדירה של חרס.

ואיבעית אימא:

הא והא בשל חרס,

זה - הסיקון מבפנים.

וזה - הסיקון מבחוץ.

וכי תימא הכי נמי ליעבד ליה הסקה מבפנים - חייס עליה משום דפקעה!

הלכך:

האי בוכיא, הסיקון מבחוץ הוא - ואסור,

ואי מלייה גומרי - שפיר דמי.

לב

85. ל, ב

רס"י

לדידי חזתא עבדא. לצורכי עושין סכינים חדשים: למר אפשר ליה. שהרי עשיר אתה: קתייהו בטינא. להגן עליהם שלא ישרפם האור: והלכתא. לא צריך לאותבינהו בנורא אלא פרזליהו כי קתייהו נמי סגי להו בהגעלי ברותחין: עץ פרוז. שמגיסין בו הקדרה: כבולעו כך פולטו. כבולעו מתוך כלי ראשון כך פולטו בכלי ראשון: קונייא. פלומי"ר {לכסות, למשוח בעופרת} בלעיז ושל חרס הוא וטוח באבר: ירוקי. עשוין מקרקע שחופרים ממנה צריף אלו"ם {צריף]ראה שבת נ.} בלעיז והוא עז ובולע לעולם: ה"ג ירוקי לא תיבעי לך דודאי אסירי דמצרפי ובלעי. דמצרפי צריף: קרטופני. בקעים: כי תיבעי לך דשיעי. שהן חלקים: דמידייתני. פולטין המשקין מדופנן החיצון ובלעיז טרשטדטי"ש {טרשטריש"ט: מחלחל} וכיון דמידייתני ודאי בלעי והואיל ובלעי שוב אינו פולטין שהתורה העידה על כלי חרס שכיון שבלע אינו יוצא מידי דופיו לעולם שהרי בכלי עץ ומתכות כתב לך ישטף תעבירו באש ומורק ושוטף אבל בכלי חרס ישבר:

אמר ליה רבינא לרב אשי: הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו?

אמר ליה: לדידי חזתא קא עבדינן.

אמר ליה: תינח מר דאפשר ליה, דלא אפשר ליה מאי?

אמר ליה: אנא, כעין חזתא קאמינא, קתייהו בטינא ופרזליהו בנורא, והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין.

הלכתא: אידי ואידי - רותחין ובכלי ראשון.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: עץ פרוז - מגעילו ברותחין ובכלי ראשון.

קסבר: כבולעו כך פולטו.

בעו מיניה ממרמר⁴²: הני מאני דקוניא, מהו לאשתמושי בהו בפסחא?

רוקא - לא תיבעי לך דודאי אסירי, כי תיבעי לך: אוכמי וחירי - מאי?

והיכא דאית בהו קרטופני - לא תיבעי לך דודאי אסירי. כי תיבעי לך: דשיעי - מאי?

אמר ליה: חזינא להו דמידייתני, אלמא: בלעי, ואסירי, והתורה העידה על כלי חרס - שאינו יוצא מידי דופיו לעולם.

ומאי שנא לענני יין נסד?

דדריש מרמר: מאני דקוניא, בין אוכמא בין חירי ובין ירוקי - שרי, וכי תימא: יין נסד דרבנו, חמץ דאורייתא - כל דתקון רבנו כעין דאורייתא תקון!

אמר ליה: זה - תשמישו על ידי חמין, וזה - תשמישו על ידי צונן.

⁴² גירסה ע"פ הגהות הב"ח והסוגיה המקבילה.

86. ל, ב

רס"י

חמץ. תשמישו ע"י חמין כל השנה אבל יין נסך לא נשתמש בו אלא צונן:
בית חרוסת. כלי שנותנין בו חומץ וכל דבר שיש לו קיהוי ורגילין ליתן בו קמח ועשוי לטבל בו בשר כל ימות השנה והקמח מתחמץ מחמת הקיהוי ולשון חרוסת קיהוי אייגירו"ש {איגרו"ם: חמיצות} בלע"ז:
בית שאור. כלי שהאשה שורה ומנחת בו את השאור ונותנתו בעיסה ופעמים שהוא שוהה שם בלילה: **אגני.** עריבות מיי"ץ {עריבות (משארות), ארגזים ללוש בהם את הבצק}:

אמר רבא בר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל:
 כל הכלים שנשתמשו בהן חמץ בצונן - משתמש בהן מצה,
 חוץ מן בית שאור,
 הואיל שחיימוצו קשה.

אמר רב אשי:
 ובית חרוסת - כבית שאור שחיימוצו קשה דמי.

אמר רבא:
 הני אגני דמחוזא,
 הואיל ותדירי למילש בהו חמירא, ומשהו בהו חמירא - כבית שאור שחיימוצו קשה דמי.

פשיטא!

מהו דתימא: כיון דרזיחא,
 שליט בהו אוירא ולא בלעי,
 קא משמע לן.

87. ל, ב - לא, א

רש"י

משנה

גוי שהלוח את ישראל על חמצו,
אחר הפסח - מותר בהנאה.
ישראל שהלוח את גוי על חמצו,
אחר הפסח - אסור בהנאה.

גמרא

איתמר:

בעל חוב,

אבי אמר:

למפרע הוא גובה.

ורבא אמר:

מכאן ולהבא הוא גובה.

כל היכא דאקדיש ליה וזבין ליה -

כולי עלמא לא פליגי דאיתי מלוה וטריף,

לא, ואתי מלוה ופריק.

דתנן:

"מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים האלו" (ערכין כג:).

כי פליגי דזבין מלוה, ואקדיש מלוה.

אבי אמר:

למפרע הוא גובה,

כיון דמטא זמניה ולא פרעיה,

איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא ברשותיה הוה קאי,

ושפיר אקדיש, ושפיר זבין.

רבא אמר:

מכאן ולהבא הוא גובה,

כיון דאילו הוה ליה זוזי הוה מסליק להו בזוזי, אישתכח דהשתא קאי קני.

ומי אמר רבא הכי?!

והאמר רמי בר חמא:

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, וזקפן עליו במלוה,

ומת ראובן, ואתא בעל חוב דראובן וטריף ליה משמעון.

ואתא שמעון ופייסיה בזוזי.

דינא הוא דאתו בני ראובן,

ואמרי ליה לשמעון: אנו מטלטלי שבק אבון גבד,

ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי.

ואמר רבא:

אי פיקח שמעון, מגבי להו ארעא, והדר גבי לה מינייהו,

דאמר רב נחמן:

יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם, בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן.

מתני'
נכרי שהלוח את ישראל. מעות על חמצו קודם הפסח ועבר עליו הפסח מותר בהנאה ולקמיה בגמרא מוקי לה כשהרהינו אצלו בביתו ושוהה אצל הנכרי כל ימות הפסח דכיון דמטא זמניה ולא פרעיה ומחוסר גוביינא נמי לא הוה שהרי אצלו נתון איגלאי מילתא למפרע דמשעה שהרהינו אצלו הוה דידיה:

ישראל שהלוח את הנכרי כו'. נמי כיון דהרהינו אצלו ומטא זמניה ולא פרעי' מההיא שעתא דאזופיה קם ליה ברשותיה:

גמ'

בעל חוב. המלוה את חברו ושיעבד לו נכסיו שאם לא אפרע לך עד יום פלוני גבה מנכסיו והגיע זמן ולא פרע:

אביי אמר למפרע הוא גובה. גבייתו שגבה עכשיו איגלאי מילתא דמשעה שהלווהו עמדו נכסיו הללו בחזקתו:

ורבא אמר. אינן בחזקתו אלא מיכן ולהבא ולקמיה מפרש למאי נפקא מינה:

כל היכא דאקדיש ליה. נכסיו בתוך הזמן:

או זבין ליה. מוכרן לאחרים:

כולי עלמא לא פליגי. אפילו לרבא דאמר עד עכשיו היו ברשות ליה מודה הוא דאין מכירתו לאחרים מכירה ואין הקדישו הקדש שהרי ממושכנין הן למלוה ואף על גב שהן שלו אינן ברשותו ורחמנא אמר (ויקרא כז) ואיש כי יקדיש את ביתו קדש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו:

דאתי מלוה וטריף. מן הלקוחות בחנם:

ואתי מלוה ופריק. מן ההקדש בדבר מועט כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון וגובה חובו כדתנן בערכין בפרק שום היתומים הקדיש בתשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף מלוה זה על הלוואתו דינר ופודה את הנכסים הללו מיד הקדש בדינר זה ונוטלן בחובו ודינר דיהיב מפרש טעמא התם שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון ואף על גב דאמר רבא (כתובות דף נט:)

הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד דוקא קדושת הגוף קאמר רבא כגון קונמות או בהמה לקרבן או בגד שפירסו על המת כי ההיא דיבמות (דף סו:)

גבי איצטלא דמילתא דפירסוה יתמי אמיתנא דהוה משתעבד לכתובת האשה דאמר רבא קנייא מיתנא אבל קדושת דמים לא אמרינן:

כי פליגי דאקדיש מלוה. בתוך הזמן את הקרקע המשועבד לו ולא הקדיש את החוב אלא הקרקע והשתא כשהגיע הזמן ולא פרעו זה והוא בא לגבותה מן הלוח חוזר בו מן ההקדש:

כיון דאילו הוה ליה זוזי. ללוה ביום הזמן הוה מסלק ליה למלוה מן הקרקע בזוזי אישתכח שלא היה הקרקע קנוי לו עדיין אלא עכשיו כשהוא גובה אותה בחובו היא נקנית לו:

באחריות. שמא יטלנה בעל חוב דראובן משמעון בשביל חוב ששיעבדה לו ראובן שישלם לו ראובן זה מעותיו לשמעון ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זה:

וזקפן עליו במלוה. שלא היו מעות לשמעון שפסק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליהן ושיעבד נכסיו לו עליהן:

ומת ראובן. המוכר ובא בעל חובו וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומיו ופייסיה שמעון לבעל חוב דראובן באותן מעות:

דינא הוא. אע"ג דאבוהון קביל עליה אחריות מכירה זו אפילו הכי יכולין בני ראובן לבא על שמעון ולומר אנו מטלטלי שבק אבוך גבך לא היית חייב עליו אלא מעות ולא היה לך ליתנן לבעל חוב ולא לעכבן בשביל אחריות מכירתך דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום חכמים לבעל חוב דקרקע של יתומים הוא דאמרינן בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן משום דמחיים חל שיעבודא עליהן אבל על מעות שלא היו בעין לא חייל שיעבודו מחיים עליהן וכשהן בעין אין כאן לוח ולבעלי המעות דהיינו יתומים לא הלוח זה כלום:

ואמר רבא. גרסינן:

אי פיקח. זה שמעון יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי ונותנה להם בחובותם וחוזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלאי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלא קרקע:

בעל חוב. אחר של אביהן חוזר וגובה אותה מהן אלמא אמרינן הנוטל קרקע בחובו מאותה שעה שנתן לו המעות נקנית לו:

אמר רבא. גרסינן:

אי פיקח. זה שמעון יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי ונותנה להם בחובותם וחוזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלאי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלא קרקע:

בעל חוב. אחר של אביהן חוזר וגובה אותה מהן אלמא אמרינן הנוטל קרקע בחובו מאותה שעה שנתן לו המעות נקנית לו:

אמר רבא. גרסינן:

אי פיקח. זה שמעון יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי ונותנה להם בחובותם וחוזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלאי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלא קרקע:

בעל חוב. אחר של אביהן חוזר וגובה אותה מהן אלמא אמרינן הנוטל קרקע בחובו מאותה שעה שנתן לו המעות נקנית לו:

אמר רבא. גרסינן:

אי פיקח. זה שמעון יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי ונותנה להם בחובותם וחוזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלאי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלא קרקע:

בעל חוב. אחר של אביהן חוזר וגובה אותה מהן אלמא אמרינן הנוטל קרקע בחובו מאותה שעה שנתן לו המעות נקנית לו:

אמר רבא. גרסינן:

אי פיקח. זה שמעון יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי ונותנה להם בחובותם וחוזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלאי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלא קרקע:

בעל חוב. אחר של אביהן חוזר וגובה אותה מהן אלמא אמרינן הנוטל קרקע בחובו מאותה שעה שנתן לו המעות נקנית לו: